

REŠITEV JE LE V KVALITETI

DRAGO LEGIŠA

Povod za to krajše razmišljanje je dal zbor v soboto, 4. t.m., v Kulturnem domu v Gorici, ki je izvolil novi upravni in nadzorni odbor Kmečke banke, s čimer je bilo tudi uradno konec dvoletne komisarske uprave. Slovenski dnevni tisk je pred dnevi z zadovoljstvom ugotavljal, da se ta denarni zavod končno vrača v upravo zakonitim lastnikom, skoraj povsem pa je prezrl, da je naša slovenska narodna skupnost morale ob tem plačati veliko ceno. Kmečka banka v Gorici - tako kot TKB v Trstu - ni več slovenski, temveč mešani slovensko-italijanski denarni zavod.

Grenka in hkrati boleča novost je tudi dejstvo, da je bilo mesto glavnega ravnatelja Kmečke banke še pred sobotnim občnim zborom zaupano funkcionarju italijanske narodnosti. Nihče seveda nima nič proti njegovi osebi, saj gotovo gre za strokovnjaka na bančnem področju, ki tudi daje trdna jamstva za modro in uspešno vodenje banke. Na dlani pa je, da pomeni ta izbira klofuto celotni manjšinski intelektualni plasti. Zdi se, kot da je nekdo s tem ukrepom hotel s prstom pokazati, da naša manjšina ne premore osebe za takšno vodilno mesto, ali pa morda celo, da noben pripadnik slovenske manjšine v Italiji ni vreden zaupanja (kar je še hujše).

Že ob imenovanju komisarjev pred dvema letoma je pisec teh vrstic grajal dejstvo, da je pristojna oblast (Banca d'Italia) popolnoma prezrla izvedence (pravnike, ekonomiste in ljudi podobne izobrazbe ter poklica) iz vrst slovenske manjšine. Tako se je celo zgodilo, da je morala taista oblast enega izmed komisarjev ali njihovih svetovalcev (to tudi ni važno) kmalu odsloviti, ker je bila proti njemu v teku kazenska preiskava! Kot vidimo, pa se takšna praksa z imenovanjem glavnega ravnatelja nadaljuje.

Tik pred koncem komisarske uprave je med nas treščila novica, da so bili nekdanji upravitelji Kmečke banke (skupno 13 ljudi) prijavljeni sodišču, češ da so lastnemu denarnemu zavodu povzročili škodo v višini 17 milijard lir. Novica je seveda učinkovala kot mrzla prha na zborovalce, zbrane 4. t.m. v Kulturnem domu v Gorici. Zadeva je za vso našo skupnost preresna in kočljiva, da bi kdo lahko preprosto zamahnil z roko, češ da so vanjo vpleteni le nekateri posamezniki. Žal ni tako in bo treba zaradi splošnih koristi pogloblje spremljati razvoj dogodkov.

Kar se dogaja znotraj obeh nekoč popolnoma slovenskih bank in tudi znotraj marsikaterega večjega našega "družbenega" gospodarskega podjetja, bi slovensko narodno skupnost v Italiji moralo marsikaj naučiti. Najprej po našem to, kako bi se morali zavedati, da že živimo v novih razmerah. Konec je lepih, zlatih časov, ko so se vodilna mesta v ključnih podjetjih podeljevala brez kakršnekoli selekcije, ampak le po "naslovih" strankarske ali sorodstvene narave. Odslej se bo morala poyosod zahtevati predvsem kvaliteta.

STRAN 2

POMEMBNA NOVOST V ITALIJANSKEM POLITIČNEM ŽIVLJENJU

ZAKAJ SO KATOLIČANI VOLILI LIGO?

"Liga je prva stranka na italijanskem Severu. Ni zbrala protestnih glasov, ampak politične glasove za neodvisnost Padanije. Naša govorica je preprosta: ali odločno stopimo na pot federalizma ali gremo naproti pravici do odcepitve, seveda vedno s sredstvi, ki nam jih priznava demokracija. Liga je diamantna konica federalnega mehanizma in v tem pogledu ne mislimo popustiti niti za las".

Tako je izjavil glavni politični tajnik Severne lige Umberto Bossi pred kakimi desetimi dnevi v intervjuju za milanski dnevnik Corriere della sera in je te misli v bistvu ponovil v soboto, 4. t.m., na zasedanju Liginega parlamenta v Mantovi. Bossijeve besede in napovedi morajo nujno vzbujati največjo pozornost, ker prihajajo iz ust politika, ki je nesporni zmagovalec na državnozborskih volitvah 21. aprila. Njegovi politični nasprotniki so se prej mesece in mesece iz njega norčevali, Finijevi in Berlusconijski pristaši pa so mu celo prerokovali, da bo po volitvah izginil s političnega prizorišča, a so se vsi krepko zmotili. Zgodilo se je namreč, da je Severna liga v mnogih krajih Veneta dejansko zamenjala Krščansko demokracijo, ki je tu več kot štiri desetletja bila zdaleč najmočnejša politična stranka. To pomeni, da so Ligo množično volili prav katoličani. Prav to dej-

stvo je pomembna novost v italijanskem političnem življenju po 21. aprilu. Še do pred kratkim je namreč v Italiji veljalo pravilo, naj bodo katoličani v političnem pogledu enotni.

"Hribovski človek čuti," je izjavil župnik v neki fari Cadoreja (pokrajina Belluno), "da ga davčni vijak naravnost trpinči. Plačuje davke, a ne ve, kam gre denar. Vroče si želi avtonomije, njegove želje pa je dobro razumel prav Bossi."

"Moji verniki niso fanatiki," je dejal župnik v fari, kjer je prej 70 odstotkov volivcev glasovalo za Krščansko demokracijo; "ti ljudje delajo in jim prazno govorjenje gre na živce. Krščansko-demokratska stranka je razpadla in ljudje so bili strašno razočarani. Zdaj so našli oprijemljivo bilko v ligi in niso zadovoljni z ostalimi strankami. Rimski centralizem jih je razdražil". Ligo je v tem kraju na zadnjih volitvah volilo 69 odstotkov upravičencev.

Severna liga je zabeležila lep uspeh tudi v Furlaniji. Glavni urednik katoliškega tednika Vita cattolica, duhovnik Duilio Corgnani, je o tem napisal: "Avtonomija je problem, ki ga naši ljudje zelo čutijo. Glas za Ligo ni glas za odcepitve, je raje glas, ki nekaj predlaga in izraža potrebo po drugačnem razmerju med državljani in institucijami. Gre za glas, ki je v polnem sozvočju z najpristnejšo katoliško tradicijo, od De Gasperija do Sturza. KD je to tradicijo izdala in se ji izneverila.

STRAN 2

1

ČETRTEK
9. MAJA
1996

9.45 MLADINSKA MAŠA NA PLACUTI
11. PASTIRČKOVE DELAVNICE
12.30 USI NA KOSILO - IGRE
15. SKUPNE VAJE

15.30 OTVORITEV RAZSTAVE MLADINSKIH ILUSTRATORJEV:
VESNA BENEDETIČ, JASNA MERKU', MAGDA TAUČAR, LUISA
TOMASETIG, HIJACINT JUSSA, DANILA KOMJANC, WALTER
GRUDINA, JOŽE VRTOVEC

16. SLOVESNA PRIREDITEV
V TELOVADNICI

KATOLIŠKI DOM-GORICA
NEDELJA, 12. MAJA 1996-CEL DAN

02 Andrej Bratuž
QUOUSQUE TANDEM...

03 intervju
DR. DRAGO ŠTOKA

04 Egidij Vršaj
OB PAPEŽEVEM OBISKU SLOVENIJE

06 Sergio Pipan
V SPOMIN NA SREČKA KOSOVELA

10 GOVOR MARIJE FERLETIČ V RUPI

VSEBINA

SVET OKROG NAS

JE TUDI MAVZOLEJ NAPRODAJ?

SAŠA RUDOLF

Državna celovitost, enostrankarski sistem, samoupravljanje in neuvrščenenost: temelji, na katerih je slovela Titova Jugoslavija. Čeprav je od njegove smrti minilo le 16 let, so se ti temelji kaj kmalu podrli kot domine. Nastale so nove države s tržnim gospodarstvom in večstrankarskim sistemom. Tita se ob 16-letnici smrti skoraj nihče ni spomnil: ostala sta le beograjski mavzolej in rojstna hiša v Kumrovcu.

Če mavzoleja, kamor so se v 80. letih zgrinjale množice, da bi se poklonile spominu na očeta povojne Jugoslavije, maršala Tita, ne bodo podrli, kot to zahteva beograjska mestna oblast, češ da gre za črno gradnjo v popolnem nasprotju z regulacijskim načrtom, ga bodo morda prodali na dražbi, kot so pred nedavnim šolsko ladjo Galeb. Za dva milijona dolarjev jo je dobil ameriški magnat Joseph Mandel. Že v kratkem pa bodo prav tako na dražbi prodali Titovo rečno jahto Savo, ki je bila dograjena v Ukrajini pred 25 leti in meri dobrih 34 metrov. Sava je še povsem nova, saj se Tito z njo ni niti enkrat popeljal po Donavi.

Beograjski mavzolej sameva. Najprej so odpravili častno stražo, nato skrčili število vrtnarjev, ki so skrbeli za park, končno pa čuvaje in protokolarno predstavništvo.

Če bo mavzolej prodan na dražbi, bo treba premisliti na premestitev Titovih posmrtnih ostankov. Vprašanje bodo morda postavili na dnevni red srbsko-hrvaških razgovorov, skupno z odprtjem avtoceste Beograd-Zagreb, polotoka Prevlake in vzhodne Slavonije. Morda bo Tudjman ponovil ponudbo o dokončnem pokopu Tita v rodnem Kumrovcu. S tem se bo oddolžil pokojnemu maršalu za generalsko imenovanje, saj je bil sedanji hrvaški predsednik najmlajši Titov general.

S 1. STRANI

REŠITEV JE LE V KVALITETI

Znanje in strokovna usposobljenost naj bosta edino merilo za podeljevanje vodilnih in odgovornih mest, čemur mora stati nasproti primerna protitutež, da se nadzoruje delo vodilnih ljudi in se tako prepreči zlorabe.

In na koncu še tale misel: našo manjšino bo mogla ohraniti pri življenju le visoka kvaliteta na vseh podro-

čjih in na vseh ravneh. Naš inženir, naš pravnik, naš ekonomist, skratka naš umski in ročni delavec naj si prizadeva, da bo poklicno usposobljen ne samo 100 odstotno, ampak tako rekoč 150 odstotno. To naj velja tudi za naše šole vseh vrst in stopenj. Enako naj velja - zakaj ne? - tudi in predvsem za nas časnikarje, ki smo odgovorni za obveščanje (informiranje) ljudi in njihovo oblikovanje (formiranje).

Ena od osrednjih značilnosti prehoda iz povojnega v novo obdobje je še posebej v družbah, ki so bile do nedavnega ideološko organizirane, izrazito okrepljen pomen tako imenovane civilne družbe.

Sama oznaka mnogokrat marsikomu ni jasna, kar dokazuje, da si civilna družba kot resničnost šele utira pot. Gre preprosto za dejstvo, da postaja v sodobnem času vse bolj bistveno, v kolikšni meri takšne ali drugačne politične usmeritve svoje napore vlagajo v vse tisto, kar ljudi neposredno in življenjsko zanima. Z drugimi besedami: politični cilji, ki so zgolj samim sebi namen in ne prispevajo k reševanju neposrednih življenjskih problemov, nimajo več prave teže in ne smisla. Tovrstni politični cilji so bili tipični za že omenjene ideološke družbe, ki so v prvi vrsti skrbele za vzdrževanje svojega političnega sistema in šele nato za spopadanje z vsem tistim, kar je posamezniku izboljševalo njegove življenjske razmere. Civilna družba je torej takšna družba, v kateri pridobijo na pomenu najrazličnejše dejavnosti in njihovi rezultati, pa naj gre za gospodarsko, kulturno, znan-

VSE VEČJI POMEN STROKOVNOSTI IN CIVILNE DRUŽBE

JANEZ POVŠE

stveno, zdravstveno, prometno ponudbo in še številne druge. Obenem so nagrajene tiste politične usmeritve, ki lahko nudijo več na vseh omenjenih in seveda drugih ravneh.

Jasno je, da civilna družba, ki je neprimerno bolj smiselna od mnogokrat povsem abstraktnih političnih ideologij, vse bolj postavlja v prvo vrsto strokovnost, saj lahko le slednja primerno odgovori na številne dobesedne težave, ki tarejo sodobnega človeka. Strokovnost postaja prevladujoča in mogoče se je spomniti dogodkov iz Slovenije, kjer so volivci mnogokrat podprli nosilce povojnega sistema zato, ker so v njih prepoznali strokovnjake na posameznih področjih. Zato je bilo dovolj, da so si takšni kandidati nadelali naziv nadstrankarskega oziroma neodvisnega in že je stopila v prvi plan njihova strokovnost, v pozabo pa povojna politična preteklost. Poleg tega je značilnost civilne družbe v tem, da povezuje celotno družbo in ukinja takšne ali drugačne ideološke ločnice. Civilna družba v tem smislu ukinja ločene politične bregove, delitev

na "naše" in "vaše", saj so njeni sadovi namenjeni vsem. Na ta način prevladajo življenjski pogledi in reševanje konkretnih problemov, obenem izginjajo notranje narodnostne meje, ki so vzdrževale zaprta območja, na katerih so dejavnosti služile le enim in ne vsem.

Medtem ko se tudi naša manjšina izvija iz povojnega ideološkega oklepa, je civilna družba s svojimi značilnostmi še kako koristen napotek, kam je pravzaprav treba priti iz še vedno obstoječe razcepljenosti: v odprto družbo, v kateri so vse dejavnosti namenjene vsem, ta prehod pa je mogoče izvesti le s takšnim ovrednotenjem strokovnosti na vseh možnih ravneh, ki postane bistvo vsakršne politike. To dejansko pomeni, da je znotraj manjšine v interesu celotne manjšine nujno dati strokovnosti tistega zamaha, prostora in pomena, ki do sedaj še ni bil izkoriščen. Uspešna bo zatorej tista politika, ki bo civilno družbo upoštevala kot prvi cilj.

S 1. STRANI

ZAKAJ SO KATOLIČANI VOLILI LIGO?

Glas za Ligo tudi ni v nasprotju s čutom za vzajemnost. V katoliškem svetu Furlanije Severna liga ni tujek, pokazala je večjo pozornost za potrebe teritorija. Ne strinjam se s tistimi, ki se boje prihodnosti. Glas za ligo je bil pri nas glas za vzajemni federalizem, ki omiljuje skrajnostne izpade Umberta Bossija. Katoličani so se pri nas osvobodili nekaterih hipotek iz preteklosti, so bolj prosti in lahko več prispevajo k skupni bla-

ginji, ker niso več soudeleženi v bojih za oblast".

Župnik Michelotti, ki pase duše v furlanskem kraju Villanova, je izjavil: "Cerkvena hierarhija in veliki politiki niso pokazali razumevanja za novo stvarnost. Preprosti ljudje se sprašujejo, če morda Berlusconi tolmači krščanske vrednote. Sam sem podeželn duhovnik in nisem sposoben delati globljih analiz. Gledam pa stvarnost in opažam, da so ljudje zaupali glas tistim, ob katerih so čutili, da so jim blizu. Pri nas je močno zakoreninjena vez z zemljo in jezikom. Vernik hoče klicati na pomoč Vsemogočnega v jeziku, v katerem kliče mater in očeta. Zateče se k tistim, ki mu nudijo več varstva in jamstev. Je to kaj slabega?"

Giorgio Rumi, ki je katoličan in redni profesor sodobne zgodovine na državni univerzi v Milanu, je ob tolikšni uveljavitvi Severne lige na zadnjih volitvah in ob dejstvu, da je mnogo katoličanov glasovalo za to politično skupino, napisal: "Politična tradicija italijanskih katoličanov

je vedno bila federalistična, začeni z Risorgimentom. Po vsej Evropi so katoličani imeli federalistično vizijo države. Zakaj so katoličani v Italiji to vizijo zapustili? KD je zavrgla regionalizem iz strahu pred rdečimi področji, ki bi lahko razbila državo. Poleg tega se Cerkev zdaj upravičeno boji, da bi se federalizem sprevrgel v nekakšen sebični partikularizem. Drugače v Cerkvi takole modrujejo: Če bo federalizem pomagal, da bo vsa družina živela bolje, bo vse v redu; če pa bo vodil v razvezo zakona, to je v razpad države, se mu bo treba upreti. Vsekakor je treba zdaj izkazovati Ligi največjo pozornost, tem bolj zato, ker vemo, da večji del volivcev Lige živi po veri".

Na koncu še mnenje katoliškega pisatelja Vittoria Messorija: "Med Risorgimentom je bil katoliški politični program federalističen (glej Giobertija). Paradoksalno je, da sta danes prav CEI (It. škofovska konferenca) in organizirani katoliški svet najodločnejša zagovornika tiste centralistične Italije, nastale proti volji Cerkve".

Po volitvah 21. aprila je torej v Italiji veliko snovi za razmišljanje.

D.L.

QUOUSQUE TANDEM...

Iz rimske zgodovine vemo, da se je slavni Cicero s temi besedami obrnil na svojega političnega nasprotnika Katilino in se vprašal, kako dolgo bo še zlorabljal njegovo potrpežljivost. Danes bi se lahko tudi mi vprašali, kako dolgo bodo določeni krogi ljudi zlorabljali našo potrpežljivost v svojih anahronističnih in provokacijskih izpadih oz. pobudah. Pri tem imamo v mislih nedavno pismo znanega "zgodovinarja" Pirine iz Pordenona, v katerem se obrača na samega papeža z vabilom, naj se med obiskom v Sloveniji zavzame za pravično rešitev vprašanja fojbe in posmrtnih ostankov tistih, ki so v njih preminili.

Sama po sebi bi taka prošnja sicer ne vzbujala zgražanja, toda pogledimo, kako v resnici izgleda širši okvir te iniciative. Pordenonski pisec se je namreč proslavil z raziskovanjem tega žalostnega vprašanja, ki se je po zadnji vojni pridružil mnogim drugim podobne narave in morda po obsegu in sorazmerju še večjim. Pred dnevi je TV Slovenija na prvem omrežju predvajala zanimiv in stvaren dokumentarni film o nasilju, ki ga je italijanski fašizem izvajal v tragičnem dvajsetletju nad slovenskim narodom, tako na Primorskem kot v t.i. Ljubljanski pokrajini. Podobne in besede, ki so same na sebi dovolj zgovorne, kako je Mussolinijev režim načrtno hotel uničiti Slovence, in to z ognjem in mečem. Tragično zaporedje slik in podatkov, ki pričajo o imperialističnih težnjah naroda in države, ki se hvalita z dvatisočletno kulturo in civilizacijo! Oddaja je zato nedvomno osvetlila marsikateremu Slovcu (zlasti mlajšemu rodu) tragične strani naše polpretekle zgodovine, o kateri ni vedno dovolj informacije.

Na koga naj se pa obrnemo Slovenci, da bomo dobili zadoščenje za vse gorje, ki smo ga prestali pod dvajsetletnim totalitarnim režimom? Kje in kdaj bosta država in narod, v imenu katerih se je vse to zlo počelo, izrekla vsaj besedo obžalovanja, če ne še opravičila za vse ječe, taborišča, usmrtitve, uničevanja kulturnih in materialnih dobrin, ki so tako usodno prizadele posebno primorske Slovence?! Prav stalno opozarjanje na fojbe in zapuščene imovine Istranov daje neobjektivno in enostransko podobo celotnega vprašanja, in to še posebno današnjih italijansko-slovenskih odnosov. Še bolj odvrtno pa je, da se z vsem tem skuša še vedno zapirati republiki Sloveniji pot v Evropo! Do kdaj še? A.B.

NOVI GLAS

GLAVNI UREDNIK: ANDREJ BRATUŽ
ODGOVORNI UREDNIK: DRAGO LEGIŠA
IZDAJATELJ: ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA, PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN
REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5
LOGOTIP, KONCEPT IN OBLIKOVANJE: KREA DESIGN AGENCY S.R.L. / GORICA
TISK: TISKARNA BUDIN / GORICA
NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI
IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDNIKOV V ITALIJI - FISC
LETNA NAROČNINA: ITALIJA in SLOVENIJA 60.000,
INOZEMSTVO 90.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 110.000 LIR
POŠTNI TEKOČI RAČUN: 10647493
CENA OGLASOV: PO DOGOVORU

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:

34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18

TEL 0481 / 533177

FAX 0481 / 536978

34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3

TEL 040 / 865473

FAX 040 / 775419

INTERVJU / DR. DRAGO ŠTOKA

SLOVENSKI DEŽELNI POSLANEC OB 20-LETNICI POTRESA

DRAGO LEGIŠA

V torek, 6. t.m., je poteklo natančno dvajset let od strahovitega potresa v Furlaniji. Tedaj so bila hudo prizadeta tudi območja v Benečiji, na Tolminskem in v Kobariškem kotu. Dvajseta obletnica te velike naravne nesreče v naši bližini je priložnost, da se pogovorimo z bivšim dolgoletnim slovenskim poslancem v deželnem zboru Furlanije Julijske krajine dr. Dragom Štoko. Skrb za obnovo in njena organizacija sta bili namreč zaupani deželni upravi, kar se je izkazalo za modro in predvsem učinkovito odločitev.

Kdaj si prvič obiskal Benečijo po potresu?

Potres je dejansko prizadel vse kraje, v katerih prebivamo Slovenci: Kanalsko dolino, Rezijo, Tersko dolino, Benečijo in tudi krminsko-briško območje s Števerjanom vred.

Ko sem kmalu po potresu bil v Bardu in Reziji, sem se zjokal: povsod sem videl same ruševine. Barda sploh nisem prepoznal, prav tako ne Rezije. Nekoliko bolje je bilo v Benečiji, pod Matajurjem in Kolovratom ter v Kanalski dolini. Zbal sem se, da bo potres pustil nepopravljivo škodo tudi z narodnostnega vidika. S tem v zvezi moram povedati tole: bili so nekateri arhitekti in gradbeni strokovnjaki, ki so obnovo potresnega področja začeli gledati po svoje in nekje iz svojega zornega interesnega kota: hoteli so zidati velike stanovanjske bloke oz. že kar naselja v ravninah. To bi bila neprecenljiva škoda za našo slovensko narodno skupnost, saj bi bilo izredno nevarno, da bi se Benečija spraznila in njeno prebivalstvo preselilo dol v nižino.

Pa je, hvala Bogu, po prizadevanju tudi deželnega sveta seveda, ta ideja kmalu šla v nič in sklep, da je treba vse vasi tako obnoviti, kot so bile pred potresom, z vsemi značilnostmi in arhitektonskimi prijemi, je postal velika pozitivna realnost.

Prebivalstvu, ki je doživelo tako hudo nesrečo, je priskočila, kot se še spominjam, takoj na pomoč tudi Slovenija. Ta je nato tudi krepko prispevala k obnovi. Kakšen vtis je to pustilo na italijanske politike v deželi?

Tedanja Slovenija - bila je še socialistična in jugoslovanska - je velikodušno priskočila na pomoč potresnim krajem naše dežele, čeprav je bila v tolminskem, kobariškem in bovškem kotu sama precej prizadeta. To je bila z njene strani daljnovidna politična gesta in seveda veliko človekoljubno dejanje. To je nedvomno prispevalo k vse boljšim odnosom med našo deželo in Slovenijo, kar se pozna tudi danes. Če so danes neka politična trenja med Slovenijo in Italijo, gotovo ni za to kriva naša dežela. Nasprotno: še danes igra naša dežela med Rimom in Ljubljano pozitivno in pomirjevalno vlogo.

HUMEN, 7. maja 1976: središče prestolnice potresa

Se Ti ne zdi, da so prav ob tako hudi nesreči nekako čez noč padle pregrade, ki so prej skoraj neprodušno ločevale Benečane od ostalih Slovencev v Italiji in zlasti v osrednji Sloveniji?

Res je. Po potresu so med tržaškimi in goriškimi Slovenci ter med rojaki v Benečiji, Terski dolini in Reziji nastale vse drugačne, trajnejše in prijateljske vezi, ki jih pred potresom ni bilo. Isto velja za odnose med Slovenci potresnega področja in Slovenijo samo. Pomislimo samo na globoke vezi, ki so se po potresu stakale posebno med Benečijo in Tolminom, Kobari-dom in Bovcem.

Se strinjaš, da je potres pred 20 leti pomenil, kot bi se lahko čudno slišalo, tudi začetek narodnokulturnega prebujanja naših Benečanov?

Nedvomno. Zavedali so se, kot morda še nikoli v svoji zgodovini, da bi lahko s potresom izginile tudi njihova narodnostna identiteta, jezikovna značilnost, narodna zavest, pripadnost nekemu narodu, ki ni seveda ne italijanski ne furlanski.

Posebej blagodejno so na ta razvojni proces vplivali domačini, ki so se, rekel bi množično, vračali domov iz raznih evropskih držav in odločilno prispevali k potresni obnovi in okrepitvi narodne zavesti.

Bil si deželni poslanec SSK skozi pet zaporednih mandatov, to je celih 20 let. Imel si zato priložnost, da si dolgo labko tudi "meril pulz" odnosom med italijansko večino in našo manjšino. Kakšna se je na zunaj kazala "krivulja" tvojih odnosov?

Dežela Furlanija-Juljska krajina ima na vzhodni strani skoro dvestokilometrsko obmejno nevidno žico. To se gotovo pozna. Meja je meja, pa naj bo še tako odprta in nevidna, obmejni prebivalci pa še tako prijateljski med seboj.

Ob vsakem napačnem političnem koraku z ene ali druge strani se na obmejnem prebivalstvu takoj zazna neprijetno občutje: o tem ni dvoma. Pomislimo samo, ka-

deželni svet sedel približno skupaj že nekaj let.

Enako dramatična so bila pripovedovanja drugih furlanskih deželnih svetovalcev: nekdo je celo govoril o desetisočih mrtvih pod ruševinami. Najbrž bi res bilo tako, če bi se zemlja stresla uro prej; bil je namreč mesec maj, mesec majskih pobožnosti v cerkvah. Ogromno cerkva se je porušila: k sreči so bile tedaj že vse prazne in zaklenjene.

Kdo izmed kolegov v deželni svetovi oziroma vladi se je po Tvojem najboljši izkazal pri načrtovanju oziroma sprejemanju ukrepov za pomoč prizadetemu prebivalstvu?

Vseh enainšestdeset svetovalcev! Lahko mirne vesti rečem, da si nismo bili v vseh letih življenja naše dežele tako blizu in tako enotni, kot smo si bili prav ob tem strahovitem potresu. To je bilo zelo važno potem skozi eno celo desetletje, kolikor je trajala popotresna obnova. Spominim se Sergia Colonija, ki je bil takrat načelnik svetovalske skupine Krščanske demokracije, ko mi je rekel: "Štoka, sedaj moramo biti mi Tržačani posebej ob strani Furlanom. Tako kot še nismo nikdar bili. Gre za enotnost naše dežele. Če se ne bomo stodostotno posvetili zdaj Furlanom, tvegamo, med drugim, da se jim upravičeno zamerimo in da se bo naša dežela razklala na dvoje: na Trst in na Furlanijo."

Deželno vlado je tedaj vodil odv. Antonio Comelli, na čigar ramena je nato padla glavna skrb za obnovo. Kaj sodiš o njegovem delu in o njegovi osebnosti sploh?

Glavna odgovornost je bila seveda na ramenih predsednika deželne vlade Antonia Comellija. O tem nimam nikakega dvoma. Vendar bi bolj kot posameznim osebam dal priznanje zdravemu razumu kot takemu, ki je v tistih dramatičnih trenutkih zajel vrsto ljudi, ki so ime-

li odgovornosti in pristojnosti s tem v zvezi.

Najbolj so se izkazali potresenci sami. Ko so pokopali mrtve (še teden dni po potresu je kdo pod ruševinami ječal in prosil pomoči), potočili grenke solze in prišli nekoliko k sebi, so se z vso silo vrgli na delo. Niso čakali križem rok pomoči od drugod. S krampom in lopato v rokah so začeli čistiti svoje porušene domove.

Največja in najbolj daljnovidna pa je seveda bila odločitev osrednje vlade, da prizna deželo kot subjekt v tem tragičnem času: deželi je rimska vlada priznala izredne pristojnosti in ji poslala svojega vladnega komisarja v osebi poslanca Giuseppeja Zamberlettija, ki je skupaj s Comellijem prevzel krmilo takoj v svoje roke. Zamberletti in Comelli sta z izredno iznajdljivostjo in trudom koordinirala delo in odgovornosti, ki so se sprti porajale.

Najprej je bilo treba evakuirati prebivalstvo, ki je ostalo brez strehe: zaseči je bilo treba prazna turistična stanovanja v Gradežu, Lignano in drugod. Dobiti je bilo treba takoj šotorišča in lesene barake, ker potresenci niso mogli spati pod milim nebom. Bližajoče se poletje je bilo v tem smislu pozitivna stvar.

Deželni svet je zasedal dejansko vsak dan. Prav tako so zasedale v popoldanskih urah stalne komisije (bilo jih je pet) ter novonastala izredna komisija za potres in potresna področja. Bil sem kot edini svetovalec Slovenske skupnosti angažiran aktivno v vseh petih stalnih komisijah in potem seveda v novonastali izredni potresni komisiji. Ker je "komisija za potres", kot smo ji na kratko rekli, stalno zasedala in to povsod v potresnih krajih, kjer je bilo to potrebno, lahko rečem, brez vsakega pretiravanja, da sem ne samo prva popotresna leta, ampak eno celo desetletje bil več v Furlaniji in na potresnem področju kot doma v Trstu.

Kako se spominjaš tistega za ta letni čas vročega in soparnega večera, ko je med nas treščila novica o potresu?

Stanovali smo na Proseku. Povečerjali smo in se pomenkovali ob mizi, ko zaslišimo najprej pasji lajež, potem pa zamolklo bobnenje in tresenje predmetov v kuhinji. Takoj sem se zavedel, da gre za potres. Zgrabil sem hčerko in v hipu smo bili na dvorišču. Na dvorišču stanovanjskega bloka smo bili v kaki minuti zbrani vsi stanovalci. Čez dobro uro smo zaslišali prvo tuljenje siren rdečega križa in gasilskih avtov, ki so z vso hitrostjo hiteli proti Tržiču. Kmalu nam je bilo jasno, da se je zemlja stresla nekje v Furlaniji.

Kje in kdaj si se seznanil z razsežnostjo te nesreče in kakšni so bili Tvoji občutki?

Po radiu in televiziji. Z dejansko razsežnostjo te nesreče pa sem se kmalu zatem (če se ne motim že naslednjega dne) seznanil v deželni svet samem, ko sem se srečal s svojimi kolegi-Furlani. Bilo je zares hudo. Objemali smo se, se tolažili, si dajali poguma. V trenutku so med nami izginile vse politične razlike in strasti. Bili smo si bratje med seboj, kot še nikdar prej.

V spominu mi je najbolj ostala predstavnica Furlanske gibanja, ki je živela v Karniji in ki je za las ušla smrti. "Ko sem zbežala iz hiše, so tla pod mojimi nogami valovila. Mislila sem, da hodim po morju. Tla so mi pod nogami zmanjkala, padla sem in se z veliko težavo dvignila na noge. Mislila sem, da norim. Ne vem, kaj sem počela. Spominim se le tega, da sem svojo nekajletno hčerkico z vso silo tiščala k sebi in čakala, da mine. Sekunde pa so mi bile ure." Tako mi je še vsa pretresena in v solzah pripovedovala Cornelia Puppini, s katero sem v

ko čez noč spremeni vzdušje v obmejnih krajih tako podlo dejanje, kot je npr. bila ovadba anonimneža (morda pripadnika slovenskega rodu, torej narodnostne propalnice!) v vasi Matajur, ko bi lahko povsem nedolžnega župnika Gujona tudi kmalu aretirali.

Ali pa na Tržaškem vprašanje fojbi! V hipu nekaj zavre na eni in drugi strani. Tako trdo skovano dobrososedsko prijateljstvo se lahko v hipu sesuje. In vemo s kakšnimi posledicami! Pa vprašanje vstopa Slovenije v Evropsko zvezo in metanje s strani Italije s tem v zvezi polen pod noge Sloveniji: kaj ne vpliva to avtomatično tudi na celotno obmejno prebivalstvo, to stran in on stran meje?

Mnogo svojih let si posvetil političnemu delu. Kaj je zate politika?

Politiko sem zmeraj jemal v narodnoobrambnem smislu. Bil sem v političnem življenju, ker sem hotel svojemu slovenskemu narodu in slovenskemu prebivalstvu na Tržaškem, Goriškem, v Benečiji in Kanalski dolini biti ob strani v problemih in težavah. Vedno sem si ob tem prizadeval seveda za demokratično in mirno sožitje med Italijani in Slovenci v teh krajih, a slovenska narodna skupnost in dobrobit njenega prebivalstva sta bili vedno v ospredju mojega dela, mojih misli, prizadevanj in želja.

..in kaj naj bo po Tvojem politika za mlade?

Prepričan sem, da isto, pa čeprav v drugačnem času in v drugačni politični, kulturni in etični razsežnosti.

Če mi dovoliš, bi za zaključek tega pogovora, za katerega se Ti toplo zahvaljujem, rad dodal še nekaj: iskrena voščila Novemu glasu na njegovi komaj začetni poti. Bil sem med podporniki ideje združitve Katoliškega glasa in Novega lista, ker sem čutil, da je treba novim časom iti naproti z novimi prijemi, tako kot sem bil svojčas aktiven pobudnik za združitve kulturnih sil v Svet slovenskih organizacij. Novi časi zahtevajo pač nove prijeme. Vse dobro torej in veliko uspehov Tebi, prijatelju Bratužu in vsem pri Novem glasu. Zares srečno!

JANEZ PAVEL II. V SLOVENIJI

JEZUS IZ NAZARETA IN CERKEV KOT SKUP- NOST JEZUSOVIH UČENCEV (18.)

ZVONE ŠTRUBELJ

Prva skupnost kristjanov, ki jo prikazujejo Apostolska dela (2,42-47), je bila odprta in poslušna za pričevanje apostolov, krepila se je ob evharistični mizi in utrjevala zavest pripadnosti z delitvijo materialnih dobrin. Kristjani so se udeleževali skupne molitve v templju in bili priljubljeni pri ljudeh.

Ta skupnost žive vere v Jezusa iz Nazareta in vstalega Gospoda je bila skozi vso zgodovino krščanstva model avtentične krščanske skupnosti. Vsi rodovni ustanovitelji so jo imeli za vzor občestev, ki so jih ustanavljali. Tudi danes je tako.

Eden od pogojev za uresničitev take pričevalne skupnosti, ki je predvsem skupnost Jezusovih učencev, je številčna zaokroženost. Kot smo že nekajkrat poudarjali, je bilo število kristjanov v prvi skupnosti majhno, recimo vsaj pregledno, kar je omogočalo, da so se vsi med seboj dobro poznali in z lahkoto komunicirali. Zato je vloga majhnih temeljnih skupin, ki se vključujejo v občestvo Cerkve, prav danes spet tako pomembno. Vzemimo na primer župnijo.

Župnija je temeljna strukturna enota Cerkve skorajda skozi vso njeno zgodovino. Krajevna občestva med pokristjanjevanjem v prvih stoletjih imamo lahko za njene zakonite predhodnike, s širjenjem škofije izven mest pa dobiva že tedaj čedalje bolj podobo sestavnega dela škofije. Današnja župnija, ki je v glavnem krajevna, je dobila svojo podobo iz tridentinskega koncila. Mirno lahko rečemo, da se danes model župnije vse bolj pastoralno oblikuje po vzoru prvih krščanskih skupnosti.

Župnije prihodnosti si ne moremo predstavljati drugače kot občestvo manjših temeljnih in sekundarnih skupin, kjer se vsi med seboj dobro poznajo in se bogatijo z isto življenjsko usmeritvijo. Tu imamo v mislih večjo župnijo v predmestnem ali mestnem okolju. V manjših župnijah na podeželju še niso popolnoma v krizi ustaljeni strukturni modeli.

Tako župnijo si lahko zamišljamo kot občestvo naslednjih temeljnih, bazičnih in sekundarnih (umetnih) skupin: župnijski svet, pevski zbori, mladinske veroučne skupine, študentske skupine, skupine skavtov, skupine prostovoljcev na področju sociale, skupine za pripravo na zakon, zakonske skupine, družinske skupine, skupine samskih, skupine obrobni in oddaljenih kristjanov, skupine ostarelih in ovdovelih, biblične skupine, meditativne skupine, molitvene skupine, skupine izobražencev, birmanske skupine, skupine katehetov in pastoralnih sodelavcev, skupine sodobnih duhovnih gibanj, bratstvo bolnikov in invalidov, razne priložnostne skupine.

Samo taka temeljna verska občestva so garancija nove evangelizacije, ki jo cerkveno učiteljstvo v sedanjem zgodovinskem trenutku tako zelo poudarja. Dogajanje v takih temeljnih občestvih, kjer sta zagotovljena poglobljen medsebojni odnos in osebna hoja za Kristusom, bo teren stare celine obdelalo tako kot šitjanje vrta v zgodnji pomladi, ki zemljo prerahlja in jo pripravi za posev. Vsaka verska skupina v župniji bi bila živ in dejaven člen celotnega župnijskega občestva tako na liturgičnem, pričevanjsko-oznanjevalnem na diakonijskem področju.

Papež v Lombardiji

Sv. oče je konec prejšnjega tedna obiskal Lombardijo in imel v Comu, kjer ga je pričakalo nad sto tisoč vernikov, pomemben govor. To je mesto, kjer ljudje volijo pretežno Severno ligo. Prav v teh dneh pa je imel vodja te stranke odmevne politične govore, v katerih je nakazal možnost odcepitve razvitega Severa od nerazvitega Juga Italije, ki dejansko odžira denar razvitih, v zameno pa ne daje ničesar. Zato je med zbranimi ljudmi vladalo veliko pričakovanje na odgovor svetega očeta Bossiju. Seveda se papež Janez Pavel II. ni navezal neposredno na Bossijeve grožnje, je pa dejal: "Italija potrebuje soliden in trden politični sistem, takega, ki bo zagotovil razvoj razvitega Severa, a bo obenem lahko zadovoljil potrebe vseh tistih, ki danes iščejo delo. Politični sistem mora delovati v prid celotnega italijanskega naroda... Podjetnikom pa polagam na srce predvsem najbolj revne družbene sloje in zato ponavljam, da ne sme biti dobiček edini kriterij, na katerem se gradi neko podjetje! Želim si, da bi industriji in podjetniki ustvarili v podjetjih pozitivno ozračje, ki bi izboljšalo odnose med delodajalci in zaposlenimi, le-ti bi morali biti tudi aktivno soudeleženi pri delitvi morebitnega dobička podjetja."

Papeške socialne okrožnice dokazujejo dobro poznanje moderne ekonomije ter socialne države, kot se izraža - med drugim - v pravičnem zdravstvenem in pokojninskem varovanju ter v zaščiti revnih družin in brezposelnih, zlasti mladincev.

Ob letošnjem obisku Janeza Pavla II. v Republiki Sloveniji pogledimo glavne socialne okrožnice, to je družbeni nauk Cerkve. Glavne okrožnice so:

- *Immortale Dei*, Leon XIII., 1885
- *Rerum novarum*, Leon XIII., 1891
- *Graves de communi*, Leon XIII., 1901
- *Ubi arcano*, Pij XI., 1922
- *Quadragesimo anno*, Pij XI., 1931
- *Divini Redemptoris*, Pij XI., 1937
- *Mater et Magistra*, Janez XXIII., 1961
- *Pacem in terris*, Janez XXIII., 1963
- *Populorum progressio*, Pavel VI., 1967
- *Laborem exercens*, Janez Pavel II., 1981

PAPEŠKE SOCIALNE OKROŽNICE IN SOCIALNA DRŽAVA (1.)

EGIDIJ VRŠAJ

- *Sollicitudo rei socialis*, Janez Pavel II., 1987

- *Centesimus annus*, Janez Pavel II., 1991.

K okrožnicam je treba dodati vsaj še pastoralno Ustavo velikega cerkvenega zbora Vatikan II. o Cerkvi v sodobnem svetu *Gaudium et Spes* (1965), medvojne radijske poslanice Pija XII. (1941-1945), zgodovinske govore Janeza Pavla II. o miru, zaposlitvi in narodnih manjšinah (slednje l. 1989) ter strokovno konferenco nad 80 škofov in znanstvenikov - laikov v Fribourgu (Švica, 1991).

Z določeno previdnostjo lahko rečemo, da nekatere omenjene okrožnice in poslanice posvečajo večjo pozornost "razvoju sveta in svetovnemu miru", druge pa "človeku in delu". V prvi sklop spadajo: *Mater et Magistra*, *Pacem in terris*, *Gaudium et Spes* in *Populorum progressio*, v drugi sklop pa: *Rerum novarum*, *Quadragesimo anno*, *Laborem exercens*, *Sollicitudo rei socialis* in *Centesimus annus*. Vendar so vsi ti dokumenti tesno povezani enako kot vsa temeljna socio-ekonomska vprašanja.

Izziv za ekonomiste, sociologe in pravnike v Italiji je primerjava papeških socialnih okrožnic z Ustavo (1948), s Statutom delavcev (1970) ter s Sporazumom družbenih sil (vlada, Industrijska zveza, sindikati CGIL-CISL-UIL) iz leta 1993 o "politiki dohodkov".

RAZVOJ SVETA IN SVETOVNI MIR (osnovne misli)

GAUDIUM ET SPES

1. "Mir ni enostavna odsotnost vojne ter se tudi ne more skriti na zgolj ravnovesje med nasprotnimi silami; prav tako ni učinek despotskega gospodarstva, marveč ga je treba definirati kot delo pravičnosti. Mir ni bil nikoli stabilno dosežen, marveč je zgradba, katero je treba stalno graditi."

2. "Človeštvo ne bo moglo zgraditi bolj človeškega sveta za vse ljudi in po vsej zemlji, če se ne bodo vsi ljudje obrnili s prenovljenim duhom k pravemu miru. Cerkevni zbor (Vatikan II.) obuja nečlovečnost vojne ter poziva vse ljudi k zgraditvi miru, ki bo temeljil na

pravičnosti in ljubezni, za kar je treba poskrbeti primerna sredstva."

3. "Za gradnjo miru je nujno treba spoštovati druge ljudi ter druga ljudstva in njihovo dostojanstvo ter delati za bratstvo med narodi."

4. "Z vso strogostjo je treba obsoditi sistematične metode uničevanja ljudstev, narodov in narodnih manjšin. Ni mogoče opravičiti slepe pokorščine tistih, ki izvajajo te zločine. Vsa vojna dejanja, ki nediskriminirano uničujejo cela mesta ali široke pokrajine in njihove prebivalce, so zločin proti Bogu ter jih je treba odločno obsoditi."

5. "Če ne bodo sklenjene vesoljne stabilne in pravične pogodbe za mir z odpravo neprijateljstva in sovražstva, bo človeštvo dalje v hudi nevarnosti, da nastopi dan, ko ne bo več miru razen miru strašne smrti."

PACEM IN TERRIS

1. "Vsi ljudje so enaki po naravnem dostojanstvu. Zaradi tega so resne diskri-

MISIJONARJEVO PISMO NEVŠEČNOSTI TUDI NA MADAGASKARJU

CLAUDELOVA PESEM - MOLITEV MARIJI

JURIJ PALJK

Mesec maj je tu - mesec, ki ga kristjani posvečamo Materi božji. Veliko molitev je posvečenih sveti Mariji, nekatere znamo na pamet, drugih pa ne poznamo. Morda je ena takih nepoznanih, a zato nič manj lepih, tudi poezija velikega francoskega poeta in dramaturga Paula Claudela, ki je umrl v Parizu leta 1955, star 87 let. Paul Claudel se je spreobrnil v kristjana v cerkvi Nôtre Dame, v katero je stopil čisto slučajno in v njej prisluhnil petju Magnificata. V trenutku je postal kristjan. Kasneje je napisal tudi to pesem in ji dal naslov *Devica opoldan*. Pesem sem prevedel iz italijanščine, zato prosim vse tiste, ki jo morda že poznajo v slovenskem prevodu - za katerega sam ne vem - naj jo vzamejo samo kot lepo religiozno poezijo, molitev, ki lahko vsakomur prav pride v mesecu maju.

Poldan je. Vidim odprto cerkev. Moram vstopiti.

Mati Jezusa Kristusa, ne prihajam moliti.
Ničesar ne morem dati in ničesar ne sprašujem.
Prihajam samo, o Mama, da Vas gledam.
Da Vas gledam, da jočem od sreče, da vem,
da sem Vaš otrok, in da ste Vi tam.
Ničesar reči, samo gledati Vaš obraz
in pustiti srcu, da zapoje po svoje!
Zato ker ste lepa, brezmadežna ste,
Božje stvarjenje ste,
ki je prišlo na dan v vsej lepoti jutra,
zato ker ste mati Jezusa Kristusa,
ki je resnica v Vašem naročju,
zato ker ste žena, ki s pogledom odkrije
skrivnosti srca
in pomaga potlačeni solzam na dan,
zato ker ste me rešili,
zato ker je poldan in Vi ste tam za vedno,
samo zato, ker ste Marija,
samo zato, ker obstajate,
Jezusova Mama, samo zato bodite zahvaljena.

ustavil. Našli so njeno telo, prebodeno s sulico. Blizu je ležalo kolo. Torbice ni bilo več. Ko je ameriška ambasada zvedela, je hitro poslala dva aviona po telo. Odpeljali so jo v Tananarive za avtopsijo. Te dni sta šla proti Reraketa Malio dva tovornjaka orožnikov. Ne vem, kaj bodo ugotovili. Ljudje pravijo, da je bilo tisto 25 let staro dekle zelo priljubljeno. Poučevala je šivanje, kuhanje in higieno. Ob nedeljah je vodila molitev, četudi je bil njen poklic bolj humanitarne narave. Živela je po malgaško in ni sumila nič slabega.

V tem misijonskem distriktu ostajajo še trije laični misijonarji iz Združenih držav. Rekli so, da nadaljujejo svoje delo tam, kjer so, če predstojniki ne ukažejo drugače. Tistemu dekletu bi ostali še štirje meseci delovanja na Rudečem Otoku. A Bog je imel drugačen načrt.

Prisrčen pozdrav vsem.

I. ŠTANTA

Velikonočne praznike smo preživeli še kar lepo, četudi zelo preprosto. Tudi zdravje mi je pripomoglo k temu. A kmalu potem so se začele nevšečnosti.

Na Veliko noč se je po peti maši moj katehist iz Zazafošija napotil v tovornjaku proti Fianarantsui, da bi prisostvoval nekemu zborovanju. Na poti se je tovornjak prevrnil in katehet je imel tri rebra zlomljena. Ponoči, med ponedeljkom in torkom po Veliki noči, so roparji odvedli čredo goveda iz Zazafošija.

V torek, 9. aprila, je zjutraj neko dekle, laična misijonarka luteranske veroizpovedi iz Združenih držav Amerike, ki je že dve leti in pol delovala v Baraketa Malio (v bližnjem misijonskem distriktu), hotela s kolesom iti v Ranohiro po opravkih. Nekaj kilometrov od Baraketa Malio, kjer je morala izstopiti s kolesa in iti peš, jo je nekdo

mi ukrepi v korist njihovega jezika, kulture, običajev in gospodarskih pobud. Manjšine naj bodo most za pretok življenja med različnimi oblikami različnih tradicij ali civilizacij, ne pa področje trenj, ki prinašajo veliko škodo in zastoj."

minacije popolnoma neupravičene. To je temeljni kamen na poti do človeškega sožitja."

2. "Etične značilnosti, ki označujejo razne človeške skupine, je gotovo treba smatrati za činitelj skupnih dobrin."

3. "Javne oblasti morajo delati v korist ne samo enega ali maloštevilnih, marveč v korist vseh ljudi, zlasti najbolj šibkih članov družbenega telesa."

4. "Zgodovinski razvoj od 19. stoletja dalje je privedel do tega, da geografske meje ne sovpadajo vedno z etničnimi. Tako so nastali narodne manjšine in njihovi zapleteni problemi. Kar najbolj jasno je treba povedati, da je zatiranje življenja manjšin huda kršitev pravičnosti, zlasti kadar se jih hoče uničiti. Pravičnost zahteva, da javne oblasti pomagajo pri človeškem razvoju manjšin z učinkoviti-

POPULORUM PROGRESSIO

1. "Cerkev se postavlja v službo ljudi ter pozorno spremlja razvoj ljudstev, zlasti tistih, ki se borijo za osvoboditev izpod jarma lakote, revščine, boleznin in nevednosti ter skušajo bolj

obsežno sodelovati pri sadovih civilizacije in bolje ovrednotiti svoje človeške kakovosti."

2. "Slehernik se mora zavedati današnjega najpomembnejšega dejstva, to je, da socialno vprašanje zavzema svetovni obseg. Stradajoča ljudstva na dramatičen način kličejo bogate narode. Cerkev poziva vse, da z ljubeznijo odgovorijo na ta tesnobni klic svojih bratov."

3. "Ljudje se hočejo osvoboditi revščine ter najti večjo varnost za obstoj, zdrave, stalno zaposlitev in izobrazbo, hočejo bolj sodelovati pri javnih odgovornostih ob spoštovanju človeškega dostojanstva in izven zatiranja. Ljudstva, ki so dosegla politično svobodo, zahtevajo tudi socialni in gospodarski razvoj ter primerno mesto v zboru narodov."

4. "Socialni konflikti so zavzeli svetovni obseg. Živa zaskrbljenost se je polastila revnih slojev v državah, ki so v fazi industrializacije. Ponekod majhna oligarhija uživa rafinirano civilizacijo, medtem ko ostali del prebivalstva živi v revščini brez možnosti osebnih pobud in odgovornosti ter v življenjskih in delovnih razmerah, ki niso vredne človeka. Kdo ne vidi nevarnosti silovitih ljudskih reakcij, vstaj in nastopov totalitarnih ideologij?"

5. "Razvoj pa ne more biti omejen zgolj na gospodarsko rast. Pravi razvoj mora biti integralen, to je posvečen vsakemu človeku in vsemu človeku. Razvoj je novo ime za mir."

6. "Dolžnost solidarnosti, ki velja za osebe, velja tudi za narode. Razvite države imajo nujno dolžnost, da pomagajo deželam v razvoju. Vsaka država mora proizvajati več in bolje, da po eni strani lahko nudi svojim državljanom človeka vredno življenje in da po drugi strani istočasno prispeva k solidarnemu razvoju vsega človeštva."

7. "Socialna pravičnost tudi obvezuje, da mednarodna trgovina - če naj bo humana in moralna - vzpostavi med obema partnerjema vsaj relativno enakost v možnostih."

8. "Prevelike gospodarske, socialne in kulturne neenakosti med narodi povzročajo neslogo in napetosti ter spravljajo v nevarnost mir. Mir se ne omejuje zgolj na odsotnost vojne, ker je takšna odsotnost samo sad vedno nezanesljivega ravnovesja sil. Mir je treba graditi dan za dnem ob spoštovanju božjega reda, ki prinaša popolnejšo pravičnost za vse ljudi."

DALJE

BESEDA ŽIVLJENJA

6. VELIKONOČNA NEDELJA

SILVESTER ČUK

"ČE ME LJUBITE, BOSTE SPOLNJEVALI MOJE ZAPOVEDI"

Starejši rod slovenskih kristjanov, tudi na Primorskem, je svoje dokaj trdno versko znanje črpal iz tako imenovanega "velikega katekizma" - razmeroma drobne knjige, kjer so v obliki vprašanj in odgovorov na zgoščen in vsem razumljiv način obrazložene temeljne resnice in zapovedi krščanske vere. Ta katekizem je doživel precej izdaj. Pod naslovom Krščanske resnice - nauk in molitve ga je leta 1933 izdala Katoliška knjigarna v Gorici. Na začetku poglavja o zapovedih stoji vprašanje: "Ali je za zveličanje zadosti, če le verujemo, kar je Bog razodel?" Odgovor se glasi: "Za zveličanje ni zadosti, če le verujemo, kar je Bog razodel, ampak smo dolžni tudi spolnjevati, kar Bog zapoveduje."

Isto nam govori Jezus v današnjem evangelijskem odlomku, ki je del njegovega poslovljnega govora apostolom pri zadnji večerji, torej je njegova oporoča. Morda smo bili pozorni, da kar dvakrat poudarja: "Če me ljubite, boste spolnjevali moje zapovedi" in "Kdor ima moje zapovedi in jih spolnjuje, me ljubi". Po domače bi rekli: ljubezen do Boga je treba pokazati z dejanji. Tudi starši se ne zadovoljijo s tem, da jim otroci z besedami ponavljajo: "Rad te imam!" Če ne upoštevajo njihovih želja in ukazov, njihova ljubezen nima nobene življenjske vrednosti. Preskusni kamen naše ljubezni do Boga, kar je dejansko naša vera, je uresničevanje Jezusove največje zapovedi, v kateri je povzet dekalog ali deset božjih zapovedi, ki urejajo človekov odnos do Boga, Stvarnika in Očeta, in do soljudi, ki so zaradi skupnega Očeta naši pravi bratje in sestre. V obe smeri ima ta "največja zapoved" enako težo. Pobožen ljudomrznež je od Boga bolj oddaljen kot pa tisti, ki zna ustvarjati pristrčne medčloveške odnose, čeprav Boga z jezikom ne priznava.

Pomembno je odpreti se delovanju Svetega Duha - kot novokrščenci iz Samarije, ki smo jih srečali v današnjem prvem berilu. Ta Dub resnice, ki ga obljublja Jezus apostolom in vsem svojim učencem, je tista oživiljajoča moč, ki v nas, če mu ne postavljamo ovir, rodi sadove krščanskega življenja, življenja po božjih zapovedih. Apostol Pavel v svojem pismu Galačanom našteva za življenje silno dragocene "sadove duha: ljubezen, mir, potrpežljivost, blagost, dobrotljivost, zvestoba, krotkost, samoobvladanje". Roditi te sadove pomeni "imeti Jezusove zapovedi in jih spolnjevati" ali, z drugimi besedami, ljubiti Boga.

Naše krščanstvo se mora "učlovečiti". To zahtevo je po pozornem branju evangelija spoznala in v odlomkih drugega vatikanskega cerkvenega zbora izrazila Cerkev na pragu tretjega krščanskega tisočletja. Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu se začne z razglasom: "Veselite in upanje, žalost in tesnoba današnjih ljudi, posebno ubogih in vseh kakorkoli trpečih, je hkrati tudi veselje in upanje, žalost in tesnoba Kristusovih učencev."

Prošnja, s katero se obračamo k Bogu pri maši na božič, praznik učlovečenja božjega Sina, velja za vse dni kristjanovega življenja: "Vsemogočni Bog, tvoja učlovečena Beseda nas je obsijala z novo lučjo. Naj odseva v naših delih, kar se po veri sveti v naši duši."

Sodobni mučenci za Kristusa

Znamenje naših časov je tudi verski fanatizem.

V Alžiriji. Javlja se kot muslimanski fundamentalizem. Med njegove žrtve spada tudi sedem trapistov v Alžiriji. Trapisti so menihi samotarji, ki molijo in v glavnem niso misijonarji. Nasilneži so jih odpeljali in se še ne ve, kaj je z njimi. Sv. oče se je javno spomnil tudi nanje: "Naša molitev naj velja tudi sedmim trapistom v Alžiriji, ki so še vedno v rokah roparjev."

Primeri v Indiji. Še hujši so pojavi verske nestrpnosti v Indiji. Mater Terezijo so obdolžili, da nasilno krsti pred smrtjo reveže, ki jih pobira na cestah in jim preskrbi dostojno umiranje v svojih hišah. Posebno hud pa je naslednji iz severne Indije; misijonar piše: "Naša skupnost lepo raste, toda zgodi se, da nekateri trpijo za vero kot Simon iz Cirene. Tako se je zgodilo, da se je dal krstiti mož s svojo družino, edini v vasi hinduistov. Pa so ga pripeljali pred sodišče skupaj z ženo, češ da se je spreobrnil k neki tuji veri. Zahtevali so od njega, da se tej »tuji veri« odpove. Toda mož je vztrajal, odpeljali so ga izven vasi in tam pobili."

OB SKAVTSKI OBLJUBI

IZNAJDLJIVI GAMS

"Pri svoji časti obljubljam, da bom z božjo pomočjo vestno služil Bogu in domovini, pomagal svojemu bližnjemu in spolnjeval skavtske zakone."

Obljuba je kot krst, ki uvede novinca v skupnost. In kakor se pri krstu začudeno in prestrašeno zbudiš, ko te kdo nepričakovano "tušira", si pred zastavo enako boječ in ponižno zijaš v mogočno postavno načelnika, ki čaka, da mu poveš tistih nekaj znanih vrstic, ki ti - vrh vsega - v tistem trenutku ne pridejo na misel.

Obljube pač ne moreš razumeti takoj. Krst in njegovo pomembno vlogo v uvajanju človeka v krščansko skupnost razumeš šele tedaj, ko se v tebi ustali vera in se lahko imaš za Kristusovega učenca, to je, ko črpaš načela in nauke iz Odrešenikovega življenja in si jih postavljaš kot temeljne principe.

Prav tako je z obljubo: ko je tvoja skavtska pot toliko prehojena, da se lahko oziraš nazaj, se spomniš, da si nekoč s tremi iztegnjenimi prsti

in s palcem, ki pokriva mezinico, s stegneno levo roko nad zastavo izrekel tistih "usodnih" nekaj vrstic, ki so pripomogle, da sedaj nadalje vztrajaš na poti skavtizma. In si vesel. Vesel si, ker se zaveš, kaj si obljubil, in skušaš to spolnjevati ne samo v skavtskem krogu, ampak tudi v vsakdanjem življenju. S tem ti skavtizem počasi prodira pod kožo, še več, v kosti; in naenkrat izveš, da spadaš v krog fanatikov, ki so sposobni govoriti o skavtizmu celo na šolskem izletu ob dveh zjutraj. Poleg tega žrtvuješ za skavtizem marsikaj. Ko pa ti "navadni smrtniki" rečejo, da si se popolnoma zmešal, češ da postavljaš skavtizem pred katerokoli stvar (najpogosteje zabavo), razumeš, da si skavt v pravem pomenu glagola biti, skratka, da je skavtizem postal del tebe. Tedaj pomisliš na obljubo, na tistih deset skavtskih zakonov (ki niso zapovedi!), po katerih si podzavestno odločil, da boš živel. Zahvaljuješ se tisti Višji sili, ki te je ustvarila, pa naj bo to Bog, Jahve, Zeus ali Pimum mobile (kajti za skavta se predpostavlja, da je veren),

kateremu si obljubil vestno služnje in si ne pričakuješ druge hvale "kakor zavest, da vršiš Njegovo sveto voljo."

Tesna povezanost z Absolutnim je torej neizbežen in pogumen korak na skavtski poti, ki se ga pa ne kesaš, ko si ga naredil.

Poleg služenja Bogu pa predvideva obljuba tudi zvestobo domovini. To načelo je najosebnejše in najbolj dvoumno. Zvestoba domovini namreč ne pomeni nika kršnega nacionalizma, še manj pa neumnih žrtev in ubijanja za domovino, kajti skavt, naj si bo partizan ali domobranec, je vedno skavt in ljubi svojega bližnjega, še bolj pa svojega sovražnika. Vse to potrjuje rek Semel scout, semper scout, ki ga je izrekel ustanovitelj Baden Powell. Končno se po vsem tem zaveš, kaj in predvsem zakaj si obljubil, ter razumeš, da skavtizem ni "svetovno gibanje", ki združuje fante in dekleta vseh starosti in narodnosti, ampak je dar tistega Višjega bitja-Boga, ki je stalno ob strani skavtu-človeku in ga vodi na (strmi) poti do končnega cilja.

VELIK USPEH MLADIH SLOVENSkih GLASBENIKOV V PARIZU

Nastasja Žibrat iz Velenja je prejela prvo nagrado v kategoriji debitantov; njena profesorica klavirja je Aleksandra Alavanja.

V drugi kategoriji - kategoriji pripravnikov - je Urška Babič dosegla velik uspeh, saj je zasedla prvo mesto. V prvi osnovni kategoriji je Maja Furst odnesla prvo nagrado, v drugi osnovni kategoriji pa je dobila prvo nagrado Mateja Gruntar. Aleksandra Pavlovič pa je v višji kategoriji zasedla drugo mesto. Vse pianistke so gojenke goriškega profesorja gruzijskega rodu Sijavuša Gadžijeva, ki je redni profesor klavirja v centru Komel, kar samo govori o kvaliteti klavirske šole na Slovenskem centru za glasbeno vzgojo Emil Komel.

Vendar moramo še povedati, da je visoko nagrado - prvo mesto v višji kategoriji - prejel bivši gojenec centra Komel, Miran Devetak, ki nadaljuje študij klavirja v razredu Igorja Lazka na Evropskem konservatoriju v Parizu. Miran Devetak je prejel še posebno nagrado: dvotedensko štipendijo za poletno šolo klavirja v Ženevi v Švici.

Mladim glasbenikom in profesorju Gadžijevu gredo seveda vse naše čestitke za tako izvrsten mednarodni uspeh.

Od ponedeljka, 22. aprila, do sobote, 27. aprila, je potekalo v Parizu mednarodno klavirsko tekmovanje Nikolai Rubinstein, zelo pomembna glasbena preizkušnja, ki se je letos udeležilo zelo veliko število tekmovalcev iz Francije, Italije, Švice, Jugoslavije, Slovenije, Kanade, Japonske in Rusije; nastopali so v devetih kategorijah. Pomembnega tekmovanja sta se udeležili tudi gojenki Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel iz Gorice, in to iz

razreda profesorja Sijavuša Gadžijeva: Maja Furst in Aleksandra Pavlovič. Iz Kopra se je tekmovanja udeležila Urška Babič, medtem ko je bila iz Nove Gorice Mateja Gruntar. Slovenske barve sta zastopala še Nastasja Žibrat iz Velenja in mladi terobetavni goriški pianist, ki je sedaj na šolanju v Parizu, Miran Devetak. Prav slovenski pianisti so poželi izreden uspeh, če povemo, da so tekmovali z vrstniki iz Rusije in tudi iz Jugoslavije, kjer delujeta zelo znani klavirski šoli.

V SPOMIN NA SREČKA KOSOVELA

Primorska pod škornjem nacionalizma

SERGIO PIPAN

Italijanski režim je začel z nasilnim potujčevanjem Slovencev in Hrvatov, s prepovedjo njihovega jezika v javnosti in njihovega kulturnega dela. Slovanska narodnost naj bi bila izbrisana.

Kosovel je bil, četudi še zelo mlad, pogumen nasprotnik zatiralskega nacionalizma...

NA NIKO-GARŠNJI ZEMLJI

Izvirnost in presenetljiva aktualnost Kosovela - še 70 let po njegovi smrti - sta jasno prepoznava v kulturnem in moralnem vzdušju današnjega časa, ko so tradicionalne ideološke strukture nezmožne oblikovati nov sistem družbenih vrednot in se tudi na obzorju ne vidi ničesar enako trdnega in pomirjevalnega.

Na zapuščenih, na niko-garšnji zemlji, med preteklostjo, ki ne velja več, in bodočnostjo, ki je še ni - v tistih časih kot tudi danes - se je končala poetična in tragična pustolovščina eksistencializma v življenju Srečka Kosovela.

V svojih stihih nam odkriva nenavadno lepoto in čar kraške krajine. Njegova izredna občutljivost ga spodbuja k temu, da se poistoveti s pred njim mrtvo kraško planjavo, ki jo potem poživilja s pesniško govorico, opevajoč samoto, sivino, trpljenje, pokoj, mrak, slutivši smrt. Toda iskanje estetske izvirnosti olajša tragičnost same vsebine, kot je razvidno še zlasti iz pesmi *Slutnja*:

Polja. / Podrtja ob cesti. / Tema. / Tišina bolesti //

Veselski tibi čas / prileti brinjevka / na Kras. //

Na polju / že nikogar več ni / le ona / preko gmajne / leti. / In samo lovec / ji sledi... //

Strel v tišino; / droben curek krvi; / brinjevka / obleži, obleži.

Četudi je sreča nedosegljiva, jo vendarle išče prav v tem neponovljivem mikrokozmu. Pesnika muči po njem neizrekljivo domotožje, kot nam odkriva motiv v *Pesmi s Krasa*:

Zakaj v tej pokrajini kamniti / je vse lepo in prav, / biti, živeti, boriti se / in biti mlad in zdrav.

DALE

V dalji / okno svetlo. / Kdo? / Senca na njem. //

Nekdo gleda / za menoj, / z menoj / nepokoj / in slutnja / smrti.

Slutnja bolezn, ki napoveduje njegovo smrt, ga vklepa brez rešitve:

Vsi bodo dosegli svoj cilj, / le jaz ga ne bom dosegel... / Ognja prepoln, poln sil, / neizrabljen k pokoju bom legel. // Ogenj me v prsib bo žgal / in me ne bo mogel izžgati, / neutrujen jaz bi rad spal / takrat in ne bom mogel spati.

Kosovel iskreno razkriva svoj boječi, vendar uporni in ponosni značaj, povsem v skladu z njegovo rodno zemljo. Brez kakršnegakoli pretiravanja se nam razkrije v pesmi *Spomni se*:

Tam pod tistim zidom / sem poslavljaj se od tebe / in sem te težko poljubljaj / na oči otožnovidane / in na tvoje temne lase / in tajil besede rable, / da bi Krasu bil podoben.

Prvo obdobje Kosovelove lirike je čustveno, impresionistično. V njem se pojavljajo jesenske barve, bori, kraška vas, samotna brinjevka in privid njegove bojazni pred bivanjem v tej pokrajini. Vse to lahko zaznamo v pesmi *Balada*:

V jesenski tibi čas / prileti brinjevka / na Kras. //

Na polju / že nikogar več ni / le ona / preko gmajne / leti. / In samo lovec / ji sledi... //

Strel v tišino; / droben curek krvi; / brinjevka / obleži, obleži.

Četudi je sreča nedosegljiva, jo vendarle išče prav v tem neponovljivem mikrokozmu. Pesnika muči po njem neizrekljivo domotožje, kot nam odkriva motiv v *Pesmi s Krasa*:

Zakaj v tej pokrajini kamniti / je vse lepo in prav, / biti, živeti, boriti se / in biti mlad in zdrav.

DALE

ZAKAJ SE KOMUNISTI VRAČAJO NA OBLAST

"Glede našega (italijanskega op. ur.) komunizma mislim, da je njegov demokratični razvoj nujen in neizogiben iz dveh razlogov. Tradicionalni komunizem, to je komunizem sovjetskega tipa, bi nas prisilil, da politično zapustimo zahodni svet, pa naj bo to tisti ubogi prismođi, kot je Bertinotti, vseč ali ne. Toda kam naj bi nas v tem primeru vodila pot in kje naj bi se zasedrali, ko Rusija zdaj nima več nobene sredotežne moči ne v ideološkem ne v vojaškem pogledu?"

Če se komunisti v vseh nekdanjih sovjetskih satelitskih državah po 50 letih vračajo na oblast, še ne pomeni, da se z njimi vrača na oblast tudi komunizem. Komunisti se vračajo na oblast, ker po 50 letih komunizma samo oni znajo v teh državah vladati. Po 20 letih fašizma - ki je bil parodija totalitarizma - je italijanska demokracija morala sprejeti v svoje vrste mnoge bivše fašiste, ker so edini poznali kolesja politike in države. Toda še sanjalo se jim ni, da bi truplo fašizma oživili. D'Alema po mojem nima izbire: ali DSL postane demokratična stranka po laburističnem vzoru ali strohni in izgine s političnega prizorišča".

INDRO MONTANELLI, CORRIERE DELLA SERA

PODLISTEK

PRIHOD SLOVENCEV NA PODROČJE BENEČIJ

XVI. ZAKLJUČEK

JANKO JEŽ

Kar sem napisal v petnajstih podlistkih, je bil moj dolžni odgovor na Tummulov skrajno izzivalni pamflet glede nas Slovencev. Do njemu dosegljivega dna je žalil naš ponos, narodnostno čustvovanje, zgodovinsko preteklost in dokazani kulturni vzpon. Pri tem je pokazal največjo pristranost in popolno nedostopnost za vsako stvarno razmišljanje. Njegovo izzivanje je posledica njegove prirojene izzivalnosti. Kaže, da je dejansko prepričan, da je vse, kar črhne, gola resnica. Je skratka človek, ki je v bistvu nevaren za okolje, kjer se izzivlja. To je samozvani vodja nevarne gonje proti slovenstvu. Namen te je bilo uničenje Slovenije oz. njene geopolitične vloge. Vse je bilo v zadnjih petih letih

usmerjeno v nov krvavi obračun, ki naj bi mednarodno javnost našel nepripravljeno in presenečeno kot za Chamberlainovih časov. Chamberlain pa je k sreči sprevidel igro mednarodnega fašizma in še pravočasno zamenjal marelo s puško. Še vedno pa je bilo pozno, kajti Nemčiji je s posredovanjem Italije le uspelo spremeniti samostojno češko državo v Reichsprotektorat Boehmen!

Izkustvo z drugo svetovno vojno narekuje največjo odgovorno pristopanje do takšnih žarišč, kakršno je danes na jadranskem prostoru, kjer smo Slovenci potisnjeni v vlogo, ki morda prekaša našo zmogljivost. Imamo pa zato dolžnost, da razvoj zelo od blizu zasledujemo, na ugotovitve pa opozarjamo forume, v katere smo vključeni, da skupaj sproti in pravočasno ukrepamo. Kaže, da je mednarodna volja usmerjena v težnjo po prepričavi vsake zaostritve, ki bi nas nujno zavrtela v tretjo svetovno vojno. Clinton ni Chamberlain! Z marelo sploh ni nikdar nastopil. V današnji München, to je Sarajevo, je prispel s puško. S pestjo je udaril po mizi. Mir v Daytonu je drugi svetoštetanski mir. Kakor se je tega zavedala pred nekako sto leti Rusija glede

Bolgarije v zvezi s Trakijo, tako se mora s tem sprijazniti tudi Italija s Srbijo glede Bosne ter še prav posebno glede Hrvaške in Slovenije.

V Trstu živimo pod pritiskom strašne blokade, zdržati pa moramo do kraja. Zgodovina bo tako morala spet steči po utrjenih tirnicah. Srednjeevropska zgodovinska stvarnost je nedotakljiva. Zato je ne smemo zavreči ali se ji odpovedati. Stopamo v tretje tisočletje evropske zgodovine. Vanj stopamo kot zavestni in ponosni Slovenci!

Pri Tummulu pa je pri natančni analizi njegovega rjovenja zaslediti tudi poskus seči po dosegljivem zgodovinopisju, da lahko tudi na ta način spelje vodo na svoj mlin. Nemci in Italijani so na zgodovinskem področju marsikaj hote in namenoma zagrešili v našo škodo. Tummolo skuša to doseči tudi na področju svoje interpretacije etnogeneze in jezikoslovja, pri čemer ne upošteva možnega in celo verjetnega prepletanja oziroma tako imenovane etnične ozmože med staroselci in novoselci. Le na ta način bomo pravilno razumeli nastajanje in presnavljanje kultur z zgodovinskim dogajanjem.

GREGOR V. KARANTANSKI PAPEŽ (996 - 999)

- (4. DEL)

JOŽKO ŠAVLI

Pripadnost tevtonskemu (nemškemu) jeziku, ki še ni obstajal, kot jo omenja napis, se nanaša na očeta, ki je pripadal takrat že oblikovani skupnosti ali naciji oz. kraljestvu, ki pa še ni imelo enotnega jezika. Vsled tega je kasneje omenjeno, da je "govoril frankovsko".

Druga navedba jezika z besedo *vuangia* se nanaša gotovo na mater Judito in njeno karantansko poreklo, ki ni bilo tevtonsko, temveč *vendsko* ali *venetsko*. Nemška stran je Karantance oz. Slovence vse do tega stoletja nazivala za *Vende* ali *Vinde* (Venete).

Oblikovalec napisa je moral slišati naziv *vendski* iz nemških ust, v narečni izgovorjavi in ga je približno temu tudi zapisal. Ni mogel zapisati *slovanski*, ker Judita ni pripadala Slovanom

nekje za Karpati ali na Balkanu. Tudi ni bilo mogoče zapisati *venetski*, kot se je v kronikah poprej pisalo, saj so se že razvile Benetke (Venetia), kjer se je govorilo romansko narečje. Gregor

V. je po starših pripadal torej tevtonski in *vendski* (slovenski) etniji, bi rekli danes.

Mati Judita je bila sestra Henrika Prepirljivega, voj-

vođe Bavarske in Karantanije, po materi Juditi iz rodbine Luitpoldincev. Njen ded je bil Luitpold, bratranec (*propinquus*) kralja in cesarja Arnulfa Koroškega. Po izvolitvi za kralja ga je Arnulf imenoval za svojega namestnika, mejnega grofa Karantanije. Luitpold ali Leopold je padel v bojih z Madžari pri Bratislavi leta 907.

Da bi Gregor V. gladko obvladal slovensko, ni verjetno. Toda jezik je znal še iz otroških let, saj je bil rojen v Karantaniji kot sin karantanskega vojvode. Glede na to bi ga lahko imenovali tudi edini slovenski papež.

Zdi se, kot da se nemška stran tega zaveda. V mnogih knjigah, kjer so navedeni rodovniki Otonov in Salijcev, je ime Judite, sestre Henrika Prepirljivega, vojvode Bavarske in Karantanije, matere tega papeža, prerosto izpuščeno. Šele po dolgem iskanju je bilo mogoče dognati, da je Judita pripadala karantanski rodbini Luitpoldincev.

DALJE

DEVETA ŠTEVILKA PASTIRČKA

Te dni prejemajo naši malčki deveto številko Pastirčka, ki je tudi tokrat zanimiva, saj prinaša vrsto pesmic, slikanic in formativnih člankov. Zora Saksida je napisala pesem *V maju*, Danila Komjanc pa je pripravila slikanico z naslovom *Legenda o zlatih čoveljčkih*, sicer pa skrbna Danila poskrbi za vse ilustracije v Pastirčku. Mariza Perat piše v rubriki *Samostani v naših krajih* o frančiškanskem samostanu na Kostanjevici pri Gorici, Janez Povše je zaključil z zgodbo o dečku, ki ni hotel videti dobrega, prispeval pa je še članek *Kdaj se čudež zgodi*. V *Pomenkih* piše Zora Saksida o pošasti, Vojan Tihomir Arhar pa je prispeval dve pesmici. V rubriki *Tudi mi smo rasli s Pastirčkom* so tokrat zbrana pisma Ivana Peterlina, Barbare Rustja in Marka Brajnika. Berta Golob piše o praznem gnezdu, sledi veliko vabilo na 17. Pastirčkov dan, ki bo v nedeljo, 12. maja, v Katoliškem domu v Gorici. Danilo Čotar

v svoji izredno lepi in skrbno pripravljene rubrike o naših pticah *Čiv, čiv, še dolgo bom živ* tokrat opisuje prepelico in njene navade. Sledi moderna in lepa Grudinova pobarvanka, nakar piše Mariza Perat o mrvljici lenuški. Rubrika *Evangelij uč* je tokrat posvečena pogovoru z Bogom, na strani pa je še prostor za prošnjo za boljši svet, ki jo morajo otroci sami napisati, in prostor za sliko, ki jo bodo malčki doma napravili in na njej prikazali, kako molijo. Miran Rustja je napisal pesem *Nagajivček moli*, o Pastirčkovi zgodovini pa piše Ljuba Smotlak. Barbara Rustja nadaljuje z dobro kuharsko rubriko *Superkuharhari svetuje*. Sledi zajetna rubrika Pastirčkova pošte, potem je še prostor za križanko in Pastirčkovo vabilo na nagradni natečaj za naslovnico Pastirčka za drugo šolsko leto. *Pesem primorske mladine* je napisala goriška pesnica Ljubka Šorli, uglasbil pa jo je njen sin prof. Andrej Bratuž. Lepo številko Pastirčka zaključuje Pastirčkovo razvedrilo.

-ZUTA-

JEZIKOVNI KOTIČEK

NADA PERTOT

Za slovenščino je značilno (in to je njeno bogastvo in ne hiba), da nima točno določenega besednega naglasa. Ko nas muči kak dvom, je naša dolžnost, da pogledamo v Pravopis in se odločimo za tisto možnost, ki je bližje naši govorici. Prav gotovo se mora v javnosti govorjeni jezik čim bolj približati zbornemu jeziku, vendar brez nasilja. Naj navedem nekaj primerov: **starost** lahko naglašamo kot *stárost* ali *staróšt*, **tega** naglašujemo kot *téga* ali *tegà*, **repek** kot *répek* ali *repèk*, **megla** kot *meğlà* in tako naprej. Ker se komu zdi vse, kar je izumetničeno, bolj v redu, se bo tudi odločil, da bo še tako **govoril** in še marsikatero neumnost **naredil**, namesto da bi enostavno *govóril* in *narédil*.

Odrski jezik je sprejel naglas osrednjih slovenskih narečij, v javni rabi pa vendar lahko naglašujemo besede tako, kot jih zares čutimo.

Zelo me moti, ko slišim, da kdo v stavek, ki je po melodiji in sintaksi daleč od slovenske knjižne norme, vpleta besede s tujim naglasom in se mu zdi, da je tako

zadostil pravilom kulturnega izražanja. Če vtakne v stavek še nekaj besed, kot so **praktično**, **napram**, **dočim** in **potom**, pa je prepričan, da je dosegel višek izražanja. Ker se mi zdi, da je tako govorjenje sad čudnega občutka manjvrednosti, saj se tak človek boji izražati tako, kot sta ga naučila mati ali oče, ni to najboljši pokazatelj naše pokončnosti. Kako neprijetno je, da moramo stalno poslušati, da **se otvarja** razstava, namesto da bi enostavno rekli, da **se razstava odpira**. Prav tako se zdi nekaterim lepo reči, da **se je kaj vršilo**, namesto da bi enostavno rekli, da **je bilo**. Nekateri **so** nujno **izvršili** kako delo, namesto da bi rekli, da **so** ga **opravili** ali **naredili**. Tudi **vpisovanje** otrok **se ne vršijo**, ampak **se otroci vpisujejo**. Vrši (gl. **vršeti**) pa lahko veter ali drevje v njem.

Beseda **praktično** je nepotrebna in je samo neke vrste mašilo. Praktično je lahko le, kar je v nasprotju s teoretičnim. Teorični študij in praktično delo. **Napram** pa je po slovensko **do**, **potom** pa **v**, **z** ali **s** ali **s pomočjo**, **dočim** pa lahko tako lepo nadomestimo npr. s (ko)pa. Za primer brez neslovenskih predlogov in veznika: **S pomočjo** starega prijatelja si je opomogel, spremenil svoje obnašanje **do staršev**, prave zaposlitve **pa** še sedaj nima.

Bodimo torej pozorni **do drugih tudi z lepim govorjenjem!**

Vzemimo na primer njegovo razlikovanje med jezikoslovnima pojavoma jezikovnih skupin *satem* in *kentum*, ki sta usmerjali kulturnojezikovni razvojni razplet v Evropi. Med obema skupinama je prišlo do višje kulturne integracije in ne do cepljenja. Nastajanje narodnostnih skupnosti je bilo drugače pogojeno. Narodnostna diferenciacija je celo bogatila kulturno skupnost v novi Evropi.

Tummulo se sklicuje na Tiziano Pontillo, ki je v uvodu k svojemu sanskritskemu-italijanskemu slovarju (Vallardi-Garzanti 1993) zapisala: "Indoiranska ali azijska jezikovna skupina spada za armenščino, trakofrizijsščino, albanščino, ilirščino in hieroglifsko hititščino v skupino tako imenovanih *satem* jezikov. Ti se razlikujejo od tako imenovanih *kentum* jezikov (grščina, makedonščina, latinščina, italjski jeziki, keltščina, venetščina, klinopisna hititščina, tokariščina) na osnovi izteka palatalnega *k* v besedi *kmtom* (kentum, cento). Jeziki *kentum* ohranijo palatalni glas *k*, medtem ko *satem* jeziki spremenijo palatalni glas v sičnik (sto)."

Tiziana Pontillo pri tem jezikovnem razvoju ne upošteva pojava in vloge Etrurije, etruščine in njenega

razvoja. V domet etruščanske kulture naj bi bil iz grške Male Azije prišel Enej in v etruščanskem kulturnem objemu prispeval k nastanku Rima in latinske kulture. To pa ni neposredna razvojna posledica etruščanske kulture. Med grščino in etruščino je latinica nekaj povsem novega. Nastala je iz hotenja po razlikovanju, osamosvojitvi iz kulturnega kroga, ki je bil novoselem tuj. Rimljani so celo pospešili razpad etruščanske kulture. Tudi to si lahko razlagamo z dejstvom, da so Kelti segli po etruščanskem časopisju, da so lahko začeli dokazovati svojo kulturno identiteto. Kelti so sprejeli latinico kasneje, potem ko so jih Rimljani vojaško premagali in politično ter kulturno podjarmili.

Zanimiva je pri tem ugotovitev, da se je keltsko kulturno osrčje prav ob nastajanju latinske kulture preselilo v Srednjo Evropo z otipljivimi sledovi na Češkem ter v severno-vzhodno Evropo z ne manj pomembnimi arheološkimi in tipografskimi ter celo jezikovnimi ostalinami na Irskem in sploh na britanskem otočju, ki jih marsejski raziskovalec Pytheas imenuje: *insulae prettanikai*.

DALJE

V Novi Gorici simpozij o jezikoslovcu p. Stanislavu Škrabcu

V Novi Gorici bo danes in jutri (9. in 10. maja) potekal simpozij o delu jezikoslovca patra Stanislava Škrabca. Slovenskemu jeziku se je posvečal več kot 42 let, ki jih je preživel v samostanski celici frančiškanskega samostana na Kostanjevici nad Novo Gorico. Tema letošnjega simpozija, ki sta ga pripravila Frančiškanski samostan in Slavistično društvo Slovenije, je *Zgodovinska slovnica*. Sodelovalo bo 23 slavistov in strokovnjakov za slovenski jezik. Med njimi bodo nekateri tudi z Visoke šole za tuje jezike v Trstu. Poudarjamo, da je bil prvi simpozij o Stanislavu Škrabcu lani, takšna znanstvena in strokovna srečanja pa bodo prirejali tudi v prihodnje.

Frančiškanski pater in jezikoslovec iz samostana na Kostanjevici je obravnavan tudi v novem Leksikonu o slovenski književnosti. Ocenjen je kot slovenist z obsežnim jezikoslovnim opusom in znanjem, njegovi pogledi in spoznanja pa so močno vplivali na slovenske jezikoslovce in na slovenski jezik. M.

Zahodnik, časnik občine Miren-Kostanjevica

Pred nekaj dnevi je izšla prva, poskusna številka novega časnika občine Miren-Kostanjevica. Za zdaj se imenuje *Zahodnik*, pač zaradi tega, ker je občina na najzahodnejšem delu slovenske države. V prvi številki je objavljenih veliko prispevkov, ki ponazarjajo življenje, dogodke in številne druge aktualnosti, ki jih prinašata čas in razvoj. Večino prispevkov je napisal časnikar Valter Pregl. Aktualno in zanimivo je poročilo o delovanju Ekološkega društva Biljenski griči. Njegov predsednik Benjamin Klančič meni, da so člani društva veliko prispevali k temu, da ostanejo sončni Biljenski griči takšni, kot so, da bo na njih še naprej uspevala kakovostna trta. "Dosegli smo namreč, da Goriške opekarne ne bodo iz gričev naredile še enega glinokopa in nam sredi vasi vsilile polovico slovenske opekarske proizvodnje. Še preveč nam je v zavesti in spominu mačehovski odnos Goriških opekarn do ekološke in bivanjske problematike v preteklosti." Med prispevki v prvi številki *Zahodnika* omenjamo tudi problematiko sanacije reke Vipave, pogovor o vlogi Osnovne šole v Mirnu (obiskuje jo 421 učencev), pogovor z županom Zlatkom Martinom Marušičem ob prvi obletnici ustanovitve občine Miren-Kostanjevica ter pogovor z založnikom Radivojem Humarjem, ki je zaradi svojih izdaj izvornih del z raznih področij postal znan po vsej Sloveniji. M.

SMRT V TURINU

UMRLA JE MILENA JERKIČ-PAVLIN

Na veliki petek smo v Turinu pospremili k večnemu počitku našo drago sorojakinjo, učiteljico v pokolu Mileno Jerkič por. Pavlin, rojeno v Gorici.

Pokojnica je poučevala na slovenskih osnovnih šolah na Tržaškem, med drugim v Bazovici in v Šempolaju, nakar je bila po nekaj letih službovanja na šolah premeščena na šolsko skrbništvo v Trstu, kjer je delo-

vala na oddelku za slovenske šole vse do prostovoljne upokojitve. S sinom je namreč odšla za svojim možem v Turin, kjer je bil zaposlen.

Čeprav si je ustvarila v Turinu nov dom in novo okolje, je ostala vedno tesno navezana na rodno goriško in tržaško ozemlje, kamor je vsako leto prihajala z velikim zadovoljstvom. Vedno nam bo ostala v spominu njena dobrosrčnost.

PRIJATELJI IZ ZAMEJSTVA

8

ČETRTEK
9. MAJA
1996

Tudi v Devinu priprava na sinodo

Bliža se sinoda goriške nadškofije in s tem se po župnijah vrstijo srečanja, ki naj bi vernike seznanila s smernicami in cilji, ki si jih postavlja pripravljalni odbor. Tako srečanje je bilo v torek, 30. aprila, tudi v Devinu. Sestanka na sedežu devinskih zborov so se udeležili verniki iz vseh treh vasi te fare, a tudi nekateri pevci Fantov izpod Grmade, ki prihajajo iz drugih župnij.

Vsem je spregovoril član pripravljalnega odbora sinode g. Karel Bolčina. Orisal je ozadja, ki so privedla do sklicanja sinode, in nato v strnjeni obliki predstavil probleme, ki naj bi jih sinodalni bratje in sestre v prihodnjih dveh letih obravnavali. Izdelane smernice bodo zbrani v različnih delovnih skupinah in nato v skupščini prediskutirali, jih sprejeli ali zavrnili in v tem zadnjem primeru odredili njihov ponoven pretres v okviru delovnih skupin.

Udeležence je zanimalo, v kolikšni meri bo sinoda lahko odgovorila na stvarne potrebe župnij, ki se morajo soočiti z vse hujšo sekularizacijo in pomanjkanjem duhovnikov, obenem pa bo med sinodalnim delom prišla tudi do izraza specifičnost večkulturnosti goriške nadškofije. Ti problemi so v devinski dekaniji zelo občuteni in zato je razumljivo, da so prišli tudi v tem primeru na dan. Iz daljšega pogovora pa je bilo tudi razvidno, da bo uspešno pastoralno delo med mladimi, a tudi odraslimi, odvisno od odgovorne angažiranosti pastoralnih delavcev v župniji. Edino sistematično in organizirano delo, ki bo stremelo po vzgoji k odgovornosti med župljani, bo lahko obrodilo dobre sadove.

Kroček Šček in Združenje zasebnih kraških lastnikov o Kraškem parku

V petek, 10. t.m., bo ob 20. uri v Prosvetnem domu na Opčinah okrogla miza ob izidu gradiva s posveta Zasebna uprava kraškega parka: edino učinkovito sred-stvo za razvoj in ohranjanje teritorija. V slovenščini in italijanščini je nedavno izšel 18. zvezek knjižne zbirke Kročka za družbena vprašanja Virgil Šček z naslovom *Posvet o kraškem parku - Convegno sul Parco del Carso*.

Posvet je bil 10. decembra 1994 na Padričah in je vzbudil veliko pozornost. Udeleženci niso le spoznali izkušenj domačinov s parkom Dolomiti d'Ampezzo in Colli Euganei, temveč so lahko razpravljali o varstvu in upravljanju Krasa. Močno je prišlo do izraza spoznanje o razliki med golim uživanjem jusarskih pravic in izvajanjem lastninskih pravic nad skupno, nedeljeno lastnino "srenj" ali "jusov". Člani srenj, ki jih je na Tržaškem okoli 2.000, so ravno po posvetu poživili svojo dejavnost in postavili zahtevo po soudeležbi pri odločanju o načrtovanem kraškem parku in po priznanju lastninske pravice nad površinami, ki v tržaški pokrajini presegajo 37 milijonov kvadratnih metrov.

V knjigi, ki ima 158 strani, so poleg referatov in prepisa razprave s posveta še besedilo deželnega zakona o pravnem priznanju srenj, seznam 22 srenjskih odborov na Tržaškem in 11 odborov za ločeno upravljanje jusarskega premoženja v tržaški pokrajini. Te odbore bodo, kot je znano, v kratkem obnavljali na volitvah.

O dragoceni publikaciji in o problemih, ki jih obravnavajo, bodo v petek govorili na okrogli mizi na Opčinah predsednik koordinacije odborov za ločeno upravljanje jusarskega premoženja Zoran Sosič in zastopnik Združenja zasebnih kraških lastnikov Karlo Grgič, ki je vodil posvet leta 1994, strokovnjaka inž. Vladimir Vremec z Opčin in inž. Silvester Čehovin iz Šmarij, predsednik Agrarnih skupnosti v Sloveniji dr. Rudi Šimac in Ivo Jevnikar, ki je urednik zbirke Kročka Virgil Šček.

INTERVJU / DR. PETER MOČNIK

"OMEJENE MOŽNOSTI PRIZIVA" TRŽAŠKE OLJKE

ERIK DOLHAR

Tržaški del politične koalicije Oljke je dal mandat slovenskemu odvetniku in tržaškemu pokrajinskemu tajniku stranke Slovenske skupnosti (ki je vstopila v koalicijo Oljke) dr. Petru Močniku, da preveri možnost vložitve priziva glede izida volitev v poslansko zbornico v obeh tržaških volilnih okrožjih. To nam je dalo povod, da smo dr. Močniku postavili nekaj vprašanj.

Kakšne bi lahko bile posledice tega priziva, oz. ali obstaja možnost razveljavitve izidov volitev v tržaškem volilnem okrožju?

Priziv bi temeljil na tem, da sta bili prepuščeni dve listi, ki nista imeli povezave med uninominalnim in proporcionalnim delom volitev za poslansko zbornico. Posledice rekurza bi lahko bile, da bi morali še enkrat glasovati za poslansko zbornico, tako za uninominalni kot za proporcionalni del. To pomeni, da bi bili razveljavljeni tudi deželni rezultati propor-

čnega dela. Priznam, da so možnosti tega priziva precej omejene, ker je, kot kaže, edino telo, ki je pristojno za ta priziv, volilna komisija poslanske zbornice. Splošno pravo je namreč proti temu, da bi o vsedravnih volitvah

odločala upravna sodišča. Drugo je stališče glede krajevnih volitev; toliko je res, da so bile pokrajinske volitve razveljavljene dvakrat ali trikrat. Zato bi mi morali nasloviti priziv direktno na poslansko zbornico, v kateri pa velja pravilo, da se volitve ne razveljavijo, če glasovi vseh spornih list ne presegajo razlike med prvim in drugim izvoljenim.

Desnica Vas obtožuje, da ste to storili predusem zaradi neugodnega razpleta volitev na Tržaškem. Je to deloma res?

Rekel bi, da je bila prav desnica tista, ki je prva opozorila na nepravilnost pri volitvah. Zaradi tega

je že sama pripravila izgovor v primeru, da bi izgubila volitve. Torej vračam to trditev, ker menim, da je bilo ravno obratno. Drugo je, da sedanj položaj verjetno ne bo pripeljal do konkretnjših rezultatov.

Kaj pa se razburja Stranka komunistične prenove?

SKP ni edina, ker sem dobil še namig drugih strank, ki so konkretno skeptične, če ne celo nasprotne prizivu. Trdijo namreč, da moraš analizirati vzroke izgube, če si izgubil na polju, in popraviti za prihodnjico, medtem pa ostajaš v opoziciji. Normalno je, da SKP kot tradicionalna stranka opozicije, razmišlja tako. Drugo pa je, če se neki vladni stranki izplača narediti ta priziv in ugotoviti, ali se da kaj storiti.

TISKOVNA KONFERENCA

SSK ZA PREDLOŽITEV ZAKONSKEGA PREDLOGA ZA GLOBALNO ZAŠČITO

Slovinci v Italiji ne bi smeli zamuditi priložnosti, ki nam jo bo po vsem sodeč nudila nova zakonodajna doba za rešitev vsaj nekaterih temeljnih vprašanj, s katerimi se že desetletja brezuspešno spopada naša narodnostna skupnost. V tem smislu bi bilo med drugim potrebno, da bi čimprej in s čim širšo parlamentarno podporo predložili v parlamentu zakonski predlog za globalno zaščito Slovencev v Italiji, ki so ga sooblikovale najpomembnejše komponente naše narodnostne skupnosti.

To stališče je izrazilo deželno tajništvo Slovenske skupnosti, ko se je v petek, 3. maja, zbralo v Nabrežini na svoji prvi redni seji po nedavnih parlamentarnih volitvah. Vztrajanje na zahtevi po čimprejšnji odobritvi pravičnega globalnega zaščitnega zakona po mnenju SSK nikakor ne preprečuje, da bi vzporedno skušali reševati

tudi posamezna vprašanja, kot bi lahko bilo priznanje dvojezične šole v Spetru Slovenov ali publicizacija slovenskega glasbenega šolstva v Italiji, in to na vseh upravno-političnih ravneh, tudi in še posebej v deželnem svetu Furlanije-Juljske krajine.

Seveda pa bi si ne smeli delati utvar, da bo v novem političnem položaju vse preprosto. Po mnenju SSK bo veliko odvisno tudi od stopnje enotnosti, ki jo bo znala doseči naša narodnostna skupnost, začeni s Slovenci, ki se prepoznavamo v levo-sredinskem zavezništvu Oljke. Sicer pa SSK vztraja tudi na svojem predlogu o oblikovanju novega skupnega demokratično izvoljenega predstavništva Slovencev v Italiji, o katerem je februarja izvedla uspešno anketo. Vodstvo stranke bo v kratkem povabilo predstavnike ostalih komponent naše narodnostne skupnosti na pogovor o tem predlogu.

JUSARSKE VOLITVE BODO 26. MAJA

OPČINE: posnetek s tiskovne konference

V soboto, 4. t.m., je bila v Prosvetnem domu na Opčinah tiskovna konferenca ob jusarskih volitvah, ki bodo v kratkem potekale v sedmih vaseh, in sicer na Opčinah, Proseku, Padričah, v Lonjerju, Bazovici, Barkovljah, Banih in Medji vasi. Predsednik koordinacijskega odbora jusarskih odborov Zoran Sosič je najprej navedel imena vseh kandidatov enotnih list in pri tem opozoril, kdo so volilni upravičenci. V nedeljo, 26. t.m., lahko voli vsak polnoletni vaščan omenjenih krajev; v določenih vaseh, kot so Trebče, Gropada, Kontovel, Nabrežina, Vižovlje in druge pa

ljudje ne bodo volili, ker njihovi jusarski odbori niso "pravno enaki" onim, v katerih bodo volili ostali. Gre za dokaj zapleteno zadevo, ki je večkrat povzročala neveselosti, trenja in velike nesporazume. Zato smo gospoda Sosiča vprašali:

Kako naj se sploh voli?

"Volilcem svetujemo, naj prečrtajo samo znak krajevne enotne liste, ne pa ime posameznega kandidata, ker bi tako po nepotrebnem razprševali glasove. V ta namen smo jusarji ponekod predstavili tudi po dve listi, ali pa samo eno z enim posameznikom."

E.D.

DSI / ZGODOVINSKA PREDAVANJA

KONČAL SE JE NIZ PREDAVANJ O LETU 1945

IVAN ŽERJAL

S predavanjem dr. Tamare Pečar Griesser o slovenski Cerkev ob koncu vojne se je v ponedeljek, 6. maja, v Peterlinovi dvorani Društva slovenskih izobražencev končal krajši niz predavanj o letu 1945 na Slovenskem z naslovom *Izbrana poglavja slovenskega zgodovinskega o letu 1945*. Prejšnji ponedeljek pa je v DSI predaval mag. Boris Mlakar o nasprotnikih partizanstva ob koncu vojne.

DSI: dr. Tamara Pečar-Griesser med predavanjem

Če skušamo podati sintetično obnovo zadnjih dveh predavanj, lahko rečemo tole: mag. Boris Mlakar je v svojem referatu zelo natančno in objektivno podal stanje v protipartizanskem (ne samo domobranskem) taboru v letih 1944 in 1945. To stanje je označeval po eni strani optimizem zaradi vojaških uspehov domobrancev proti partizanom, po drugi strani pa neenotnost v tem, kakšno politiko voditi, ko se bo vojna končala. Zavezniška zmaga je bila v očeh vseh očitna, vprašanje je bilo, kaj pa se bo zgodilo v Sloveniji. Protipartizanska stran je upala, da bodo Slovenijo zasedli zahodni zavezniki, a je imela pri tem pred očmi samo do-

mači slovenski kontekst, ne pa tudi jugoslovanskega in evropskega. Zanimivo je bilo tudi mnenje predavatelja, da si v protipartizanskem taboru - razen mogoče skupinice ob generalu Leonu Rupniku - nihče ni želel, oz. ni nihče verjel v nemško zmago.

Dr. Tamara Pečar-Griesser je v svojem predavanju podala sliko odnosov med novo komunistično oblastjo in Cerkvijo v Sloveniji ob koncu 2. svetovne vojne. Pri tem je obravnavala ozemlje, ki je takrat pravno pripadalo Sloveniji oz. Jugoslaviji, torej ljubljansko in mariborsko škofijo. Zlasti se je zaustavila

pri stanju v ljubljanski škofiji, ki je ostala brez svojega nadpastirja, saj se je škof Rožman umaknil v begunstvo. Takrat je pobegnilo tudi veliko število duhovnikov, redovnikov in bogoslovcev, mnogi pa so bili v domovini zaprti, mnogi tudi ubiti. Cerkev je takrat priznala novo oblast in izjavila, da bo do nje lojalna, čeprav je le-ta takoj dokazala, da jo želi uničiti oz. si jo podjarmiti, ali pa jo ločiti od Rima. Predavateljica je pri tem navedla statistiko preganjanj duhovnikov v Sloveniji in citirala kopico dokumentov iz tistega časa, tudi takih, ki so bili doslej nedostopni.

Niz zgodovinskih predavanj, ki ga je organiziralo DSI, je bil vsekakor uspešen, saj je vsakič občinstvo napolnilo Peterlinovo dvorano. Tudi razprava je bila vsakokrat živahna in zanimiva, čeprav ne moremo mimo ugotovitve, da se je v nekaterih primerih ustvaril vtis, da gre bolj za izjavljanje in potrjevanje lastnih stališč in resnic kot pa za postavljanje vprašanj, kar je med občinstvom povzročilo nelagodje.

PRI SV. IVANU

USPEL OGLED VIDEOFILMA CESARSKA KITAJSKA

GORAZD BAJC

V petek, 3. maja, sta Marijin dom pri Sv. Ivanu in KD Škamperle v nabito polni dvorani Marijinega doma v ul. Brandesia priredila ogled videofilma *Cesarska Kitajska*.

To so popotna doživetja s tritedenskega potovanja po Kitajski avgusta lani, ki jih je s kamero zabeležil Svetoviančan Pino Rudež. V skraj dveh urah smo si tako lahko ogledali mesta, ki so bila v raznih obdobjih prestolnice kitajskega cesarstva: mesta Peking, Zhengzhou, Luoyang, do Xian, pa še Nanning, Suzhou, Šangaj, Hangzhou ter Hong Kong. S slovenskim besedilom, kot tudi s primerno glasbo, nas je videokamera gospoda Rudeža "popeljala" v to deželo, tretjo na svetu po površini, prvo pa po številu prebivalstva. Veliko budističnih svetišč, muzejev, spomenikov, največje arheološke odkritje tega stoletja - v bližini mesta Xian so odkrili armado glinastih vojakov - predstava vojaških borilnih veščin, plesov ter še marsikaj drugega obstaja v tej deželi, ki je tako daleč od našega življenja in mišljenja. Videokamera pa se ni ustavila le v preteklosti, temveč se je stalno pojavljala sedanjosti, ki je s preteklostjo-zgodovino še kako povezana. In v tem je Rudežev

trak še posebno aktualen in zanimiv, saj smo lahko tako ujeli vsaj malo tega, kako se Kitajska počasi spreminja v - kot mu pravijo - socialistični tržni sistem.

Gledalci so bili presenečeni nad kvaliteto filma, saj je to, kot je sam gospod Ru-

dež "priznal", njegov prvelec. Da je bil večer še bolj pester, pa je poskrbelo nenavadno presenečenje: med odmorom je bil gledalcem ponujen odlični kitajski prigrizek, ki ga je pripravila gospa Mariucia Ofizia.

Na koncu ni mogel gospod Rudež mimo zahvale tistim, ki so mu pomagali pri izdelavi tega nadvse zanimivega videofilma: Marku Kandutu za tehnično opre-

mo (video je bilo mogoče gledati na velikem sodobnem ekranu), Manuelu Ferfolji za pomoč pri montaži ter Davidu Čoku za glasbeni aranžma.

Lep večer, vreden pozornosti, kot so to dokazali polno zasedeni sedeži svetoivanskega Marijinega doma. To je prenovljena dvorana, naša, slovenska, ki si ne želi drugega kot to, da jo za take pametne prireditve tudi izrabimo. Priložnost se nam ponuja že to nedeljo, 12. maja, ko bo ob 17. uri koncert opernih arij in narodnih pesmi vokalno instrumentalne skupine Nomos.

RAZSTAVA ALEKSANDRA STARCA V GALERIJ ISIS

V galeriji Isis v Trstu smo si od 29. aprila do 9. maja lahko ogledali razstavo 22 slik in osmih skulptur - delo mladega umetnika Aleksandra Starca. Starc, ki je doma s Kontovela, je doslej le poredko razstavljal. To pa predvsem zaradi tega, ker je umetniško ustvarjanje že njegov poklic, saj je stalno zaposlen kot scenograf v gledališču Giuseppe Verdi v Trstu.

Starc črpa motive za svoja dela zlasti iz sveta narave in

antične mitologije. Poseben pomen ima zanj morski svet, saj je že leta 1994 skupaj z bratom Davorinom ob regati Barcolana priredil v prostorih društva Sirena v Barkovljah razstavo lesenih kipov na morskem temo, ki so imeli pomembno mesto tudi na letošnji razstavi. Z antičnim mitom pa se je srečal lani, ko je ob priložnosti opere Christoph Glucka *Orfej in Evridika* v dvorani Tripicovich imel v foyerju tematsko razstavo skupaj s Carlom Furlanom *Mit Evridike in Orfeja med vizijo in besedo*.

Kot je v spremni besedi zapisal kritik Sergio Moles, je celotno delo Aleksandra Starca "prepredeno s prvimi, ki izvirajo iz njegovega notranjega sveta." "Starc," nadaljuje Moles, "je vedno zasledoval enotnost in doslednost kreativne izkušnje z izjemno umirjeno naravnostjo," vendar je začutil potrebo po komuniciranju s samim seboj preko rielaboracije lastne izrazne poti. To pot označuje fantastična dimenzija, v sklopu katere Starc "spoznava in osvobaja samega sebe in posreduje vsem nam model za koristno rabo notranje kreativnosti."

OBVESTILA

TRST. Marijin dom pri Sv. Ivanu, ul. Brandesia 27, vabi na koncert vokalne instrumentalne skupine Nomos, ki bo v nedeljo, 12. maja. Izvajala bo operne arije in narodne pesmi. Pel bo basist Aldo Žerjal. Pričetek ob 17. uri.

TRST. SSG-Maurizio Costanzo: **Izpraznjeno vrni**, režija Saša Jamnik (prvič v slovenščini). V soboto, 11. 5., ob 20.30, abonma red B; v nedeljo, 12. 5., ob 16. uri, abonma red C.

TRST. ZCPZ obvešča pevce-udeležence množičnega nastopa ob bližnjem papeževem obisku v Sloveniji, da bo **zadnja vaja** v sredo, 15. maja, ob 14. uri v Postojni. **Odhod z avtobusom** v sredo, 15. maja, ob 12.15 na Opčinah pri zadnji tramvajski postaji.

DOMJO. Cerkevna skupnost vabi na **praznovanje** svojega zavetnika sv. Bogdana-Leopolda Mandiča. Glavna slovesnost bo v nedeljo, 12. maja, popoldne. Ob 16. uri sv. maša v kapeli, ob 17. uri kulturni spored na dvorišču. Sodeluje zbor Fantje izpod Grmade pod vodstvom Iva Kralja. Priložnostno misel bosta podala g. Dušan Jakomin in dr. Drago Štoka.

TRST. DSI vabi v ponedeljek, 13. maja, v Peterlinovo dvorano na predstavitev knjige **Gorica v slovenski književnosti**, ki jo je uredila prof. Lojzka Bratuž za Goriško Mohorjevo družbo. Delo bo predstavila prof. Marija Cenda Klinc. Začetek ob 20.30.

SLOMŠKOV DOM iz Bazovice in ACM iz Trsta pripravljata dvodnevno potovanje v Maribor **Po Slomškovi poteh** ob priložnosti papeževskega obiska v Sloveniji 18. in 19. maja. Odhod avtobusa bo v soboto, 18. maja, ob 7. uri s trga Oberdan v Trstu. Na razpo-

lago je še nekaj mest v avtobusu. Tel. št. 281276.

OPČINE. Odbor za mladinsko pastoralo v tržaški škofiji vabi mlade na duhovno pripravo na papežev obisk. Srečenje bo v nedeljo, 12. maja, v Marijanišču s pričetkom ob 19. uri.

DAROVI

Za Slovensko Vincencijevo konferenco - odsek pri Sv. Ivanu: Mimi in Pina namesto cvetja na grob Dine Canziani 200.000 lir; Marija Bizjak v isti namen 40.000 lir; Ksenija Levak 60.000 lir.

Za lačne otroke v misijonih: K.K. 100.000 lir.

Za cerkev v Nabrežini: ob blagoslovu družin 300.000 lir; društvo I. Gruden 250.000; Gobbo 50.000; Gruden 80.000; Ferlat 35.000; Slavec 5.000; Gregori 35.000; Zavadlal 15.000; N.N. 30.000; SSO 500.000; Renzi 15.000; Caharija 15.000; Rudež 5.000; Verri 15.000; N.N. 5.000; Petelin 50.000; Kakež 100.000; Jožefa Žorč 400.000; Leban 40.000; Jamšek 20.000; Makovec 5.000; Saksida 30.000; Petelin M. 160.000; Gruden Ant. 130.000; ob krstu Verza Ch. 150.000; ob pogrebu Ferfolja R. 150.000; bolniki 80.000; ob pogrebu Metlikovec M. 150.000 lir.

Za misijonarja Ernesta Saksida (Brazilija): Franc Saksida ob prodaji znamk 100.000 lir.

Za slike v slivenski cerkvi: v spomin na ljubljeno mamo Boženo Kralj hči Jasna 200.000 lir.

Za zgoniško cerkev: ob smrti drugega moža, očeta in nonota Ladislava daruje družina Piculin 300.000 lir.

Za begunske otroke v Ajdovščini A.G. 50.000 lir.

TUDI LETOŠNJA MAJENCA JE ZA NAMI

DOLINA: parterji in parterce na dolinskem vaškem trgu

V torek, 7. maja, se je s podiranjem maja končala Majenca, ki je tudi letos privabila v Dolino veliko število obiskovalcev. Praznovanja so se pričela v petek. Istega dne je bila tudi pokušnja domačih vin. V soboto so

dvignili maj, v nedeljo pa so na vaški trg prišli parterji in parterce, ki so pod majem odprli ples, ki je bil na sporedu ob zvokih znanih domačih ansamblov tudi v ponedeljek in torek.

OBVESTILO

UDELEŽENCEM
SREČANJA S PAPEŽEM
V POSTOJNI

URNIKI ODHODA:

- ZA MLADINO** ob 8. uri Gorica (Travnik),
ob 8. uri Sovodnje (pri cerkvi),
ob 8.15 Štandrež (s trga).
- ZA ODRASLE** ob 12. uri Števerjan (na trgu),
ob 12.15 Gorica (Travnik),
ob 12.30 Štandrež (na trgu),
ob 12.15 Sovodnje (pri cerkvi),
ob 12.45 Jamlje (pri orožnikih)

S seboj vzemite **veljavno osebno izkaznico** ali **potni list**. Stroške (20.000 lir) lahko oddaste ta teden svojemu župniku ali voditelju avtobusa na dan odhoda.

Koncert semeniščnikov - Marijin
evangelij

Marijin evangelij je naslov koncerta duhovne glasbe, ki ga bo novoustanovljeni zbor medškofijskega bogoslovnega semenišča, poimenovan po sv. Kromaciju Oglejskem, izvedel v Gorici, Trstu in Vidmu v Marijinem mesecu maju. Večer duhovne glasbe in bogate poglobitve bo potekal ob starih himnah, gregorijanskih psalmih, črnski duhovni glasbi, orgelski glasbi (Bach, Perosi, Bettinelli), recitacijah poezij, branju božje besede in duhovnih spisov.

Prvi koncert bo v univerzitetni kapeli (cerkev sv. Krištofa) v Vidmu **10. maja ob 21. uri**. V petek, **17. maja**, bo koncert ob isti uri v cerkvi sv. Ulderiha v Aiellu za goriško nadškofijo. V petek, **31. maja**, pa bo prav tako **ob 21. uri** v cerkvi sv. Janeza in Pavla v Miljah.

Preval: sv. Marija Kraljica narodov

Po več kot petdesetih letih se je **25. aprila** v cerkvi sv. Marije Kraljice narodov na Prevalu obnovila tradicija velike molitve in poljubljanja križev. Kljub grdemu vremenu je precej vernikov prehodilo v procesiji pot od župne cerkve v Mošu do svetišča na Prevalu. Tam je župnik g. Mauro Belletti vodil obred in poudaril vlogo Ogleja kot izvira, od koder se je razširila evangelizacija različnih narodov in kultur. "Združujejo nas en sam Gospod, ena sama vera, en sam krst," je dejal. Na poziv so se podružne skupnosti moške župnije (Gornje Cerovo, Dolnje Cerovo, Vrh sv. Mihaela, Sv. Martin na Krasu in Rubije) približale s svojim križem, da bi prejele "poljub" križa župnije iz Moša.

Na prvo nedeljo Marijinega meseca je bila **5. maja** v svetišču za praznovanje Marije Kraljice narodov ob 15.30 molitev rožnega venca, ob 16. uri pa je nadškof vodil mašo.

Na zadnjem srečanju je župnijski pastoralni svet župnije sv. Andreja v Mošu pregledal prvo leto življenja obnovljenega svetišča. Zaradi dobrega odziva je bil potrjen red urnikov tudi za prihodnje leto. **Urniki** od maja 1996 do septembra: **ob nedeljah** je cerkev odprta **od 18. do 20. ure**. Maše bodo 14. maja (praznik posvetitve), ob 7.30; 1. junija, ob 19.30; 29. junija (praznik svetih Petra in Pavla), ob 19.30; 6. julija, ob 19.30; 2. avgusta (*Perdon* v Assisiju), ob 19.30; 3. avgusta, ob 19.30; 7. septembra, ob 19.30; 8. septembra, ob 7.30.

Krstni nastop mladih kotalkarjev

Kulturno in športno društvo Vipava s Peči je v mesecih marcu in aprilu organiziralo kotalkarski tečaj. Udeležilo se ga je 21 mladih, tudi še otrok od štirih let naprej. Krstni nastop so imeli mladi kotalkarji v petek, 3. maja, v sovodenjski telovadnici. Predsednik društva se je med nastopom kotalkarjev zahvalil staršem otrok in voditeljem tečaja: Katji in Štefanu Tommasiju, Barbari Kovic in Tiziani Tomsič, mladim kotalkarjem pa je skupno z odbornico društva Batičevu podelil tudi potrdila o opravljenem tečaju. Društvo si sedaj seveda želi, da bi mladi kotalkarji postali člani kotalkarske skupine društva. Zaradi velikega zanimanja bodo kotalkarski tečaj ponovili jeseni. V pripravi pa imajo tudi mednarodno tekmovanje v kotalkanju. **R. DEVETAK**

"LE KDAJ BOMO VSI SPOZNALI,
DA MORAMO NA SKUPNO POT?"

Predsednica SSO Marija Ferletič je bila slavnostna govornica na prazniku fritalje v Rupi. Tu v glavnem povzemamo njena izvajanja.

"Dragi prijatelji, pred letom dni smo se prav tu spomnili 50-letnice osvoboditve ne samo z besedami, temveč z novo obvezo, da bomo še odločneje zagovarjali človekove pravice in pravice do svobode in enakopravnosti; vrednote, ki so zapisane tudi s krvjo slovenskega naroda, vrednote, brez katerih ne moremo pričakovati kulturne rasti, socialnega in gospodarskega razvoja, dobrin, ki so danes v ospredju pozornosti. (...)

Pogled v preteklo polovico stoletja ni navdušujoč, zlasti ne, če se ozremo na našo slovensko stvarnost in v veliki meri brezplodna prizadevanja slovenske manjšine v Italiji za uresničitev tistih idealov in pravic, ki so zapisane z velikimi črkami tudi v italijanski ustavi. Lansko leto ni bilo lahko, naše ustanove so v veliki finančni stiski, ker italijanska država, ki je dolžna skrbeti za finančno podporo naši manjšini, ni pravočasno pripravila zadostnih sredstev za preživljanje naših ustanov. Hvaležni moramo biti matični domovini Sloveniji, ki je z ljubeznijo, razumevanjem in požrtvovalnostjo ter veliko uvidevnostjo priskočila na pomoč slovenski zamejski skupnosti... Kako naj bomo brezbrizni, ko mladi državi Sloveniji, naši mati-

čni domovini, neposredni sosed Italija odreka vstop v Evropsko unijo? Kako smo lahko neobčutljivi, ko vidimo, kako italijanska država krši mednarodne sporazume, ko ne izvaja na evropski ravni sprejetih obvez do slovenske manjšine? (...)

Z velikim veseljem smo sprejeli novico, da smo tudi mi pomagali izvoliti slovenskega senatorja Darka Bratino in tako pomagali premagati desnico. Praznično vzdusje po volitvah in volilni uspeh pa nas ne smeta zavajati. Čaka nas mnogo dela, saj bomo morali senatorja Bratino podpirati, ga bodriti, z njim delati, preverjati uspehe in popravljati neuspehe. (...) Še vedno sem globoko prepričana, da je vsakdo svoje sreče kovač in kovači svoje sreče smo vsi Slovenci, ne glede na ideološko prepričanje! (...) Rabimo ljudi, ki nam bodo pomagali v našem boju za naše pravice in za naše lepe slovenske družine! (...) Uspeh našega skupnega boja za pravice bomo dosegli le v primeru, če bomo složni. (...)

Danes je v ospredju debata, ki jo je sprožil sporni zbornik Na obrobju, razmere zadnjih petdesetih let pa se same po sebi tolmačijo in zato ne moremo in ne smemo poneverjati resnice, ki je jasna in jo je del Slovencev občutil na lastni koži. Posledice so danes vidne vsem. Če se danes Slovenija obnaša do nas v novih razmerah državniško in se, mora tudi z naše strani priti do izraza naša dobra volja, da pomagamo mladi slovenski državi in s tem pomagamo uresničiti sen vseh Slovencev in mlade slovenske države. (...) Danes, prvega maja, bi se morali spomniti na 20. maj v Gorici, na veliko slovensko zborovanje na Travniku, ki je vlilo našim ljudem novega upanja za uspeh v borbi za naše pravice. Ob skorajšnjem obisku sv. očeta moramo svetu in domu poka-

zati, da smo Slovenci složna družina, da smo del samega srca Evrope in njene stvarnosti. (...) Obenem moram povedati, da nas čakajo novi napor, novi cilji. Izpolniti moramo tudi nova pričakovanja; prišli smo namreč do spoznanja, da so prepotrebne volitve za skupno predstavništvo Slovencev v Italiji, po stari poti ne moremo več naprej. (...) Naše družine se krčijo, ni več številnih družin in starši se danes upravičeno sprašujejo, kaj bo z našimi otroki. Šole se praznijo. (...) Ni skupnega govora o reševanju slovenskih skupnih težav. Še vedno se delimo na večino in manjšino; le kdaj bomo vsi spoznali, da moramo na skupno pot? (...)

Naj sklenem z mislijo, da mora vsak posameznik kaj narediti za skupno blaginjo. Staršem, ki so zaskrbljeni za svoje otroke in gledajo z veliko skrbjo v bodočnost, pravim, naj se borijo proti kulturi nasilja in pobijanja, naj zberejo bogastvo razuma in upanja. Vsi mi moramo upati v lepšo bodočnost, saj je Bog tisti, ki blagoslovlja delo naših rok!"

DEZIDERIJ ŠVARA:
NEMIR IN SPRETNOST

SAŠA QUINZI

FOTO BAMBICA

Znova si lahko v galeriji Katoliške knjigarne ogledamo kvalitetno razstavo. Do 21. t.m. so namreč razstavljene slike tržaškega rojaka Deziderija Švara. Na odprtju razstave v petek, 2. maja, je o umetniku spregovoril Sergio Cesar, za glasbeni užitek pa je poskrbela komaj 9-letna odlična Nina Kruh.

Postavitve del - predstavljeno je najnovejšo umetniško ustvarjanje - ne skriva posebnih pomenov, obilica razstavljenih platen pa nam omogoča novo "potovanje".

Švarovo slikarstvo označujejo topli toni, pretežno zemeljskih barv, med katerimi prevladuje rjava. Na videz enobarvne slike pa ne učinkujejo monotono, še manj plosko. Nasprotno. Barvna polja so uokvirjena v like, ki v zalomljenih črtah in ostrih kotih nakazujejo človekov notranji nemir, iskanje. Barvna polja tudi skoro neopazno prehajajo v

svetlejšje tone in končno barve. S tem doseže umetnik globino in plastičnost, vtis, ki snovnost barvila in tenki nanosi še povečajo. Te značilnosti lahko zasledimo v vseh razstavljenih pokrajinah, v katerih je prostor razpoznaven prek nam domačih likov in barv. Tako zasledimo v *Jeseni* rumene polkroge, modro bele trikotnike v *Solinah* ali pa obris ladje med liki *Ladjedelnice*. Na istih platnih pa nas liki, ki visijo z gornjega roba slike, spominjajo, da je vendar umetnik predelal realni svet, kateremu je vtisnil svoj pečat in v katerega je vlil tudi svoja čustva.

Tudi v abstraktnih figuracijah ostaja plastični in snovni princip stalno prisoten. Kompozicije so zgoščene, včasih strnjene okoli jedra (*Kompozicija v prostoru*), včasih pa razporejene v medsebojnem ravnotežju (*Kompozicija v rdečem*, *Kompozicija s polkrogom*). Stalno lahko čutimo, kako Švarov navdih ostaja v bistvu isti, kot ga lahko prepoznamo v krajinah.

Švarovo slikarstvo je očitno zelo premišljeno in tehtno zgrajeno. V njem sobivajo tako človekov nemir kot umetnikova spretnost, ki je vsekakor sad truda in premagovanja enostavnih občutkov in končno banalnosti. To pa označuje umetnikovo in jo tudi dviga nad vsakdanjo raven.

JURIJEVANJE SGS 1996

Najpomembnejši dogodek za vsako večjo skupnost je gotovo praznovanje lastnega zavetnika. Zato smo se tudi goriški skavti odločili, da - kot vsako leto - skupaj počastimo patrona sv. Jurija in sprejmemo v svojo družino nove, mlajše člane.

Tako smo se prvega maja zbrali v cerkvi v Doberdobi (zaradi slabega vremena, sicer poteka jurijevanje na prostem), kjer je duhovni vodja msgr. Oskar Simčič daroval sv. mašo z obredom obljub.

Domačnost doberdobske cerkve, zbranost prisotnih skavtov iz vseh starostnih vej, strnjen krog staršev in prijateljev so pripomogli k temu, da je obred zaživel v pravem skavtskem duhu in

v tesni povezanosti med brati in sestrami skavti. Letos je pred načelnikom Julijanom Čavdekom in načelnico Mirjam Černic obljubil 14 izvidnikov in vodnic. Lep porast pa smo zabeležili v veji volčičev in volkuljic, kjer je kar 23 mladičev sleklo kožuh in sprejelo ruto, s katero so postali pravi volkovi.

Obred obljub je sklenil načelnik, ki je v svojem govoru poudaril pomen in sporočilo obljube, ki jo skavti izreče pred Bogom in je zato večna. Po maši smo se vsi prisotni skavti (z nami so bili tudi bratje in sestre iz Trsta in Nove Gorice) srečali v doberdobski župnijski dvorani, kjer se je s pesmijo slovesa jurijevanje končalo.

IG

Kam gre denar davka osem od tisoč, ki je namenjen katoliški Cerkvi?

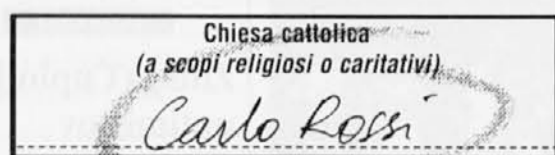

Katoliška Cerkev uspe realizirati na tisoče verskih in karitativnih dejavnosti v Italiji in v svetu prav zahvaljujoč se skladu osem od tisoč, katerega ste omogočili vi s svojim podpisom na davčni prijavi. To je gesta, ki

ne stane nič. **Podpiši tudi letos na obrazcih 740,730-1, 101 in 201.** Ko pa moreš, daruj tudi svoj prispevek za

vzdrževanje duhovnikov na poštni tekoči račun št. 57803009, ki je naslovljen na Istituto Centrale Sostegno Clero. V primeru, da bo prišlo dovolj darov, bomo lahko s skladom osem od tisoč naredili veliko več.

Osem od tisoč in Darovi za vzdrževanje duhovnikov. Tvoja pomoč tvoji Cerkvi.

PORAZDELITEV OSEM OD TISOČ V MILJARDAH LIR	1994	1995
Potrebe za verske dejavnosti ljudstva	166	285
Karitative dejavnosti	126	195
Vzdrževanje duhovnikov	410	390
Skupaj	702	870

CHIESA CATTOLICA - CEI Conferenza Episcopale Italiana

P R O M O Z I O N E   D E L   S O S T E G N O   E C O N O M I C O   A L L A   C H I E S A